

[Steen Folke]

de værnepligtige menige talsmænd har tilsluttet sig forslaget. I udvalget kan vi måske høre lidt mere om, i hvilken form det er sket, om der slet ikke har været rejst nogen problemer osv., men så vidt jeg kan se, er der ingen problemer i forslaget. Det er rimeligt nok at ændre situationen, sådan at den svarer mere til realiteterne på dette område. Der skal være rimelig klageadgang, og det lægger vi meget vægt på, men det ser ud til at være tilfældet, uden at loven gælder, sådan som den har gjort hidtil.

Steffensen (KrF):

Kristeligt folkeparti kan tilslutte sig lovforslaget, og der er ingen grund til at komme med yderligere bemærkninger, synes jeg.

Forsvarsministeren (Hans Engell):

Jeg vil gerne takke ordførerne for den meget positive behandling. Det er jo sjældent, man i dette ting oplever en så positiv og bred tilslutning, når det gælder forslag på det område, jeg repræsenterer, men det lover jo godt.

Til hr. Løvig Simonsen vil jeg blot sige, at spørgsmålet om de værnepligtiges retsstilling, som ikke må svækkes, er jeg helt enig i; det fremgår også af bemærkningerne til forslaget. Og ligesom der er givet tilslutning fra de værnepligtiges forretningsudvalg, er der også givet tilslutning fra andre organisationer og institutioner, sådan som det fremgår.

Med hensyn til besparelser og økonomien i dette forslag, honoraret, der bortfalder, kan jeg blot sige, at det har været praksis, at formanden har fået et beløb efter det antal sager, der har været til behandling. Det har her på det seneste været omkring 1.000 kr., og da der altså ikke har været nogen sager de sidste par år, har det været en relativt lille udgift for statskassen, og dermed bliver besparelsen også tilsvarende lille – dette være blot sagt for fuldstændighedens skyld. Men tak for de positive ord.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til forsvarsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Forhandling om redegørelse nr. R 2:

Miljøministerens redegørelse af 26. oktober 1983 om de små øer.

(Redegørelsen anmeldt 26/10 83. Redegørelsen givet 26/10 83. Meddelelse om forhandling 26/10 83).

Forhandling

Erik Holst (S):

Jeg vil gerne starte med at takke miljøministeren for denne redegørelse, fordi vi her får en samling af de problemer, der er omkring de små samfund, de små øer, her i landet. Jeg siger ikke, at jeg vil takke for løsningerne, for der er jo ikke ret mange forslag fra ministeren i denne redegørelse. Efterfølgende skal vi behandle forslaget om trafikstøtte, og her har vi en særlig ordfører for mit parti, men selvfølgelig er vi indforståede med, at den første forudsætning for, at man overhovedet kan beskæftige sig med forholdene på de små øer, er, at man kan sikre de trafikforhold, som giver mulighed for, at befolkningen kan komme til og fra fastlandet. Det er da også således, at vi i årenes løb har kunnet se, at det har hjulpet lidt på affolkningen, at der sikres trafikmuligheder. Det drejer sig både om skolemuligheder – de større børn skal jo gå i skole på fastlandet – om beskæftigelsesmuligheder og om muligheder for transport af varer, enten til eller fra landbruget eller andre områder, således at der kan sikres befolkningen beskæftigelse under en eller anden form, så affolkningen af øerne aftager. Det har vi jo glædeligvis set er sket.

Når jeg så har takket ministeren, må jeg nok sige, at det er meget lidt, ministeren har givet sig i kast med de enkelte problemer. Jeg går ud fra, at det er afslutningen på redegørelsen, der ligesom skal tegne den, for deri siger ministeren: her lægger jeg op til en bred debat, og så må vi se på, hvad der følger næsteft. Jeg ved ikke, om ministeren i

[Erik Holst]

dag kan løfte sløret for nogle af de initiativer, som regeringen – ikke ministeren alene, men regeringen – vil tage over for befolkningsproblemerne, over for naturproblemerne på disse små øer, der også efter socialdemokratiets opfattelse både har stor betydning og måske navnlig i fremtidens samfund, der bliver et fritidsorienteret samfund, vil få meget, meget større betydning, end de har i dag.

Ministeren har i sin gennemgang af de enkelte områder selvfølgelig lagt vægt på, at det var vigtigt, at der var erhvervsmuligheder. Lad os se i øjnene, at således som forholdene er i dag, er erhvervsmulighederne uden for landbruget få og små. Måske kunne man gøre noget for vedvarende energi, således at man dog havde energi til samme pris eller lavere, end vi har den på fastlandet. Lad os sige, at man kunne støtte gennem en særlig ølov, der kun vedrørte disse små øers erhvervsforhold.

For landbrugets vedkommende synes jeg nok at ministeren er alt, alt for beskedent. Man siger, at der for øjeblikket er vanskeligheder med at drive landbruget videre, og det kan vi godt forstå, for der er ekstra omkostninger ved at transportere varerne, gødning, kunstgødning, og hvad der ellers er, til landbruget, og der er forhold, der betinger ekstra omkostninger ved at transportere varerne fra øerne. Men her kunne ministeren jo henstille til sin ministerkollega landbrugsministeren – når øboerne finder, det er meget vigtigt, at der ikke skabes mulighed for ødegårde – at lave en overgrænse for sammenlægning af gårde. Han kunne henstille til sin kollega at prøve nogle dyrkningsforhold og produktionsforhold, der var helt anderledes end dem, vi har på fastlandet.

Ministeren siger flere gange i sin redegørelse, at der er mange værdier af speciel karakter i disse små samfund, og det er jeg meget enig med ham i. Hvorfor skulle vi så ikke bruge nogle af disse værdier til at etablere en slags kollektive produktionsforhold, navnlig omkring landbruget? Man kunne også dyrke særlige, kemikaliefri landbrugsprodukter og i det hele taget lave en nicheproduktion, men det forudsætter, at vi kan bløde nogle af disse meget skrappe regler op, der findes for landbruget for øjeblikket, og at vi laver nogle beskyttelsesforhold, der tager hensyn til de specielle vilkår, som øerne har. Jeg spørger

direkte, om ministeren har tænkt på at henvende sig til landbrugsministeren.

Der er et andet område, som jeg nok finder at der er en anelse mere positive synspunkter på, og det er turismen. Vi er i socialdemokratiet meget enige med ministeren om, at det ikke vil være lykken for de små øer at få vældig store sommerhusområder udlagt. Dels vil naturen kunne tage skade af disse vældige sommerhusområder, dels er der noget med kloakering, og der er problemer med vandforsyning.

Derimod er der den anden mulighed, nemlig at fremholde mulighederne i fremtiden for i højere grad at tilgodese lystsejlere, cyklister og vandrerne, der har en helt anden og beskednere indflydelse på omformningen af naturen på øerne. Jeg vil tro, at en sådan turisme også i højere grad vil betyde, at det beskæftigelsesmæssigt bliver mere eftertragtelssværdigt at være på øerne sammen med turisterhvervet. Hvis turisterhvervet på andre områder er i vækst, må det navnlig kunne være i vækst på de små øer.

Der er en helt afgørende ting, som ministeren ikke rigtig har noget forslag om at gøre noget ved, og det er social- og sundhedsvæsenet på øerne. Det er jo helt oplagt, at har man ældre folk – og det får man jo på øerne, efterhånden som folk har boet der i mange år – er det således, at der vil blive et problem med, at disse folk skal til fastlandet på deres gamle dage, hvis de skal i pleje. I modsat fald kunne man gøre det, at man etablerede et plejearrangement på øen, måske lidt uden for de normale regler, med nogle beskyttede boliger, der kunne forestås af en sygeplejerske, og i det øjeblik de ikke benyttes som beskyttede boliger, kunne de benyttes til et andet formål, f.eks. turisme.

Det er også helt oplagt, at skolerne kan man kun sikre for de yngste klassers vedkommende. Det vil ikke være muligt at etablere et skolesystem, hvor man kan undervise 8., 9. og 10. klasser hjemme på øen. Her skulle trafikstøtten kunne betyde, at disse børn ikke får urimeligt lange opholdstider, hverken på øerne eller på fastlandet, inden de kan komme frem og tilbage, og den skulle kunne sikre en uddannelsesmulighed, der måske kunne betyde, at børnene senere i tilværelsen fandt, at det måske alligevel var værd at vende tilbage til øerne, hvor de startede fra.

[Erik Holst]

Der er et spørgsmål, som ligger mig på sinde, efter at jeg har gennemlæst denne redegørelse, og det er problemet omkring de private øer. Nogle gange sælger man sådanne øer, og det er da ejendommeligt, at man kan sælge et stykke af Danmark til udenlandske turister, men det kan man. Jeg vil gerne spørge ministeren: er der nu sikkerhed for, at man dér, hvor man med offentlig støtte fra stat, kommune og amter etablerer en trafikmulighed, ikke pludselig ser, at øen – jeg havde nær sagt med folk og fæ – bliver solgt til udlandet? Der har netop været en sag om en ø nede syd for Falster, hvor der var stærke tyske interesser omkring det at eje en ø. Jeg må nok spørge, om ministeren ikke tilhører en regering, der med de meget, meget stærkt vejende faner, man har om privatisering og nedskæringer, hæver disse to faner så højt, at der slet ikke bliver nogen mulighed for, at disse små øsamfund kan overleve. Derfor er mit spørgsmål nu direkte: de forslag, der er blevet fremsat af øboerne selv, og de erfaringer, der ligger i landsbykommissionens store 6 binds betænkning fra sidste år, har det ikke givet ministeren anledning til direkte forslag om, hvad der bør gøres i fase 2, når denne trafikstøtte er etableret, den, der har været foreløbig siden 1975? Men al mulig velvilje både over for de mennesker, der lever på naturen og på de små samfund, og over for den natur, der mange, mange steder er helt enestående, men med stor lethed kan ødelægges ved en fejlagtig disposition.

Ikast (KF):

Fra det konservative folkepartis side vil vi gerne takke miljøministeren og Sammenslutningen af Danske Småøer. Jeg synes, det har været en utraditionel måde, man har samarbejdet på, men det har givet nogle glædelige resultater, som danner basis for et godt debatoplæg for de kommende års øpolitik i Danmark.

Det er glædeligt, at det ser ud til, at vi nu får løst trafikproblemerne ved den permanente løsning, der er skitseret, og som vi skal behandle umiddelbart efter dette forslag. Disse trafikproblemer har så store konsekvenser for øerne, at vi er villige til at ofre de 10 mill. kr., som er foreslået i skitsen.

Vi vil sige, at med den erhvervsudvikling, der kan ske på øerne, har man måske været

lige lovlig beskeden i det forslag, man har lagt frem i redegørelsen her. Jeg synes godt, man i dette tankeeksperiment, når vi arbejder med et nyt redegørelsesforslag som dette, må gå lidt videre med forsøgsprojekter, som baserer sig omkring disse øer, på den måde at forstå, at vi må tage alle utraditionelle midler i anvendelse for at skabe det fornødne arbejde på øerne, så de bliver mere dynamiske og det bliver mere attraktivt at komme til at bo på dem. Det er her nærmest forædlingen af de produkter, der fremstilles på øerne, jeg kunne tænke mig at få trukket mere frem i redegørelsen og bearbejdet, og hvilke forhold vi kan lovgive om og dermed hjælpe øerne.

Vedrørende landbruget er vi i princippet enige i det, der står i redegørelsen, men jeg må tage kraftigt afstand fra statens opkøb af jorder fra ødegårdene, da det betyder, at staten skal til at investere i jordlodder forskellige steder. Det vil ikke passe ind i den normale landbrugspolitik, vi fører i dette land, og selv under hensyntagen til, at det drejer sig om småøerne, ønsker vi ikke at fravige dette princip.

Med hensyn til en masse af de andre ting må vi derimod se på de cirkulærer og bekendtgørelser, der er; ikke mindst bør by- og landzoneloven ændres, så der bliver en særlig ordening for de små samfund. Og når jeg siger de små samfund, er det både småøerne, som vi diskuterer i dag, og de småsamfund, som findes på fastlandet. Jeg synes udmærket, at vi kan forlade denne storbycentrering, og når vi så kommer ud i de helt små samfund, hvor der ikke er de samme eksistensmuligheder, må vi give større mulighed for dispensationer. Det er sådan, at lovene og bestemmelserne strammer mere i de små samfund, fordi man ikke har mulighederne. Derfor synes jeg, vi må være meget liberale og gå meget langt ad denne vej og give dispensationer fra love og gældende regler.

Jeg synes, man har lavet et ganske godt oplæg angående turismen: at man vil satse på den lille turisme, endagsturismen, og dem, der ønsker at få en naturoplevelse. Der skal være mulighed for de mange. At der skal investeres i marinaer og andre anlæg, kan vi godt parre sammen med de forhold, vi har set på øerne med de eksisterende forsamlingshuse, hvis de får lov til at eksistere. At de eksisterende skoler eventuelt laves om til

[Ikast]

vandrerhjem i sommerferien, ser vi ikke noget odiøst i. På den måde kan så mange som muligt komme ud og opleve de små øer, så længe de ligger uberørt. Vi ønsker dem ikke ødelagt naturmæssigt af en masse sommerhuse, og derfor mener jeg, redegørelsens forslag om turisme går i den rigtige retning, når der tales om vandrerhjem, cykelturisme, gangturisme og eventuelt campingpladser.

Inden for den offentlige virksomhed er vi positivt indstillet over for, at det offentlige skal kunne gå med til at ansætte folk på deltid, som man havde det på et tidligere tidspunkt.

Inden for social- og sundhedsvæsenet er det givet nødvendigt at overveje ændringer af normale standarder og normer. Der er jo noget helt paradoksalt i, at et menneske, der har kunnet leve i 70 eller 80 år i et hus, der har en højde til loftet på 2 m, lige pludselig skal ind under andre lovgivninger, som kræver så og så mange meter til loftet. Det er da mere et tegn på, at mennesket trives i det miljø, hvori det er vokset op, og det er for vores vedkommende et stort ønske, at de ældre kan få lov til at blive på øerne. Det forslag, man stiller om 2-3 beskyttede boliger og en sygeplejerske, der har tilsynet, går vi meget kraftigt ind for. Vi synes, det bør gennemføres, så vidt det er muligt, og her er vi villige til at ændre standarder og normer, så vi kommer så langt, at de kan tilpasses de mindre samfund.

Vi må også se på skole og kultur. Det er givet, at af rent økonomiske grunde er det ikke muligt at have andet end de yngste klasser i skolen, og derfor må vi naturligvis støtte trafikken til øerne, således at der er naturlig adgang til skolerne på fastlandet. Men vi ønsker alligevel i så vidt omfang som muligt de små skoler bevaret, således at de kulturhuse, der er, kan bevares, og vi ser også gerne, at disse kulturhuse, som skolerne gerne skal være, kan bruges til andre formål i ferisesæsonen, såfremt man på øen kan finde effektive løsninger på dette.

Fritidsundervisningen er beskrevet, og jeg vil godt gå lidt længere, end man gør her, idet vi også her er nødsaget til at bryde reglerne om normer. Vi må ændre kvoterne, eventuelt kan vi så sige til en mindre betaling, eller hvordan vi kan finde ud af det. Det vil være muligt i hvert tilfælde i fremtidssamfundet at finde nogle, som kan under-

vise andre og dermed give dem en oplevelse, og vi er villige til, hvor der er tale om fritidsundervisning af forskellig art, at se på en dispensationsordning, som er bedre end den, vi har i dag.

Sluttelig vil jeg gerne takke for redegørelsens fremkomst. Jeg synes, det er glædeligt, at vi kan starte det nye år med at trække linjerne op for vores politik for de små øer og de små samfund, for jeg vil tillade mig at tage dem med under de små øer, da der er så mange ting, vi kan trække frem dér også.

Povl Brøndsted (V):

At de danske småøer indgår som et væsentligt led i dansk kultur, dansk geografi, dansk folkeliv, ser vi af, at vi om disse småøer har et meget stort værk af lidt ældre årgang, Achton Friis' »De Danskes Øer« med Johannes Larsens vidunderlige tegninger fra såvel det geografiske som livet på øerne, disse mange dejlige markante ansigter, der viser, at på øerne vokser der en slægt op, som er stout og selvhjulpent og selvgjort, klar til at tage sig af opgaverne.

Men det er ikke alene gammel romantik, at man har beskæftiget sig med øerne i litterær form og i beskrivelse af deres forhold og vilkår. Aalbæk Jensens værk, som skal ende med at have 8 bind, »Livet på Øerne«, er jo også en samling pragtfulde beskrivelser, der viser, at der er et liv af en helt speciel karakter på danske småøer. Om det er størrelsen, om det er menneskenes nærhed ved hinanden, om det er det specielle øklima, der gør, at her vokser et stout, selvhjulpent folk op, også i slutningen af 1900-tallet, ved jeg ikke, men det er i hvert fald smukke billeder såvel med som uden farve, der illustrerer livet på øerne i slutningen af 1900-tallet.

Jeg tror, at når vi beskæftiger os med øsamfundenes spørgsmål – jeg siger bevidst spørgsmål, for jeg synes ikke, vi skal kalde det problemer – skal vi være klar over, at det er nogle menneskelige værdier, nogle kulturværdier, nogle fællesskabsværdier, som de mennesker, der bebor de danske øer, sætter overordentlig stor pris på. Det er ikke dem, der kommer krybende og piber over deres forhold. De er glade for deres vilkår, deres forhold, de elsker deres øer, og der er mange, der overhovedet ikke kunne tænke sig at bo noget andet sted end under disse helt speciel-

[Povl Brøndsted]

le øvilkår. Derfor skal vi ikke stå her og jamre og mene, at de mennesker, der bor på øerne, er en form for sociale tabere. Det er virkelig mennesker, der har glæden ved det specielle liv, som øen giver. Men selvfølgelig har vi i samfundsudviklingen og den måde, vi har organiseret samfundet på, vanskeliggjort det, der er øboens mulighed for at skaffe øboen sit øliv.

Ministeren skal have tak, fordi han fortsætter det arbejde, der har været i gang omkring problemerne på de danske småøer. Jeg mener, det er væsentligt, at det udvalg, der har afgivet nogle beretninger, arbejder videre, for at vi kan få det hele belyst fra alle sider.

Jeg kunne måske føje til her, at vi har tre store øer, vi måske somme tider glemmer, og hvis vi bliver ved med at glemme de tre store øer, kan de let komme i den samme situation som dem, vi nu i dag kalder småøer, at de ikke er selv bærende, selv om de er kommunebærende. Derfor skal vi vistnok ved en anden lejlighed sørge for at få belyst, om vi her ikke gør næsten værre ting, som er med til at skabe stagnation i stedet for ikke engang at kunne fastholde.

Bl.a. var kommunesammenlægningen i 1970 med til at fjerne selvstyret fra mange af vore småøer. Det har skabt en afhængighed af økommunerne og amterne, som har gjort, at vi har måttet tage debatten op og prøve på at finde en rimelig form for den økonomiske støtte, der skulle til. For det er en ret tung opgave for en kommune med mange øer som den, jeg bl.a. selv bebor, at skulle klare disse, selv om staten giver en tredjedel og amtet en anden. Der er også amter, der ikke kender til dette forhold. Derfor mener jeg, vi skal bede om, at man i indenrigsministeriet tager øerne med som et objektive kriterium, når man skal regne bloktilskuddene ud; det er i hvert fald det mindste, man kan gøre for at fordele den specielle opgave. Måske kunne det også være med til at gøre midlerne til visse ting lidt større; det kan godt være nødvendigt.

Det er som regel trafikken, vi taler om som den store vanskelighed i øsamfundenes tilværelse, og da er det vigtigt at huske, at der er meget få øer, der ønsker, at færgefart skal afløses af brofart. Vi har jo på visse øer set, at broen bliver brugt til at køre fra øen af de fastboende, og de kommer ikke tilbage igen og bliver fastboende, hvorimod vi er

nødt til i vore sejlplaner altid at have en færge hjem igen – det kan nu for øvrigt godt knibe mange steder. Det er bl.a. det, der er med til at gøre det svært for øboen at deltage i former for foreningsliv, organisationsliv og kommunalt liv, et liv, som de vitterlig er en del af. Aftenfærgerne vender hjem så tidligt, at de ikke kan komme hjem samme aften, og så foretrækker de at sove på øen, for dér sover man nu engang bedst. Derfor er det meget væsentligt, at man ikke alene ser på færgefarten som noget, der skal føre varer, også store maskiner, til – det er vigtigt – og bringe børnene og de unge til skole og hjem igen i dagtimerne; der skal også være mulighed for at have arbejde, man skal have specialister man skal kunne hjælpes, når sygdom og ulykke rammer borgere på øerne.

Foruden trafikspørgsmålet er befolknings-situationen, som det også er beskrevet så glimrende i redegørelsen og i rapporterne, en af de ting, der foruroliger os mest i relation til øernes fremtid. En ø, der er meget skævt befolket med hensyn til aldersgrupper, kan lige så vel som en nation, hvor fødselstallet er vigende, føle, at fremtiden er kortere, end man gerne ville have den skulle være. Jeg mener, at vi på alle områder skal gøre det attraktivt og muligt at få hjælp til selvhjælp for at kunne fastholde de forskellige aldersgrupper i øsamfundet.

Jeg tror, at en af de ting, der er mest brug for, er smidighed og fleksibilitet, hvilket også omtales i redegørelsen. Jeg tror bl.a., det er meget vigtigt, at vi betragter land- og byzone-lovgivningen på en anden måde, når det gælder øerne. Når det drejer sig om øernes forhold, kan det ikke være rigtigt, at man skal tage nøjagtigt de samme hensyn som f. eks. dér, hvor man har trafikale problemer osv. Det kan heller ikke være så væsentligt, om man samler eventuelt byggeri. Det gælder også anvendelse af vore bygge regler. Det må være sådan, at de bygninger, der eksisterer og er brugelige, kan blive indrettet til det, man ønsker at bruge dem til, uden alt for mange strenge regler om højde og beliggenhed osv. osv.

Jeg mener, der skal være fleksibilitet i forhold til lovgivningen, der måske er rigtig, men somme tider lige restriktiv nok for det øvrige samfund. Det skal være langt, langt friere i disse samfund, hvor vi skal udnytte de ressourcer, vi har, og hvor vi skal se mere

[Povl Brøndsted]

på, at det skal være sådan, at nye initiativer får lov til at vokse frem.

Uddannelseskravene skal også være fleksible, og vi kan tage social- og sundhedssektoren ind i billedet, for her er det også vigtigt med fleksibilitet. Jeg er sikker på, at man kan oplære nogle folk, der bor på øerne eller har besluttet at bo på øerne, til at påtage sig undervisning af børn fra 1. til 3.-4. klasse. Der er mangan en mor, der har undervist sine børn selv i en årrække, uden at de er blevet helt håbløse af den grund.

På samme måde kunne vi godt have nogle halvlærde til hjælp på sociale og sundhedsmæssige områder. Det behøver ikke altid at være fuldt uddannede sygeplejersker, fuldt uddannede socialfolk. Jeg mener, at man på øerne er vant til, at folk er dygtige til forskellige ting, og dem skal de bruge til at hjælpe hinanden med.

Jeg mener også, vi skal have en speciel igangsattepolitik. Vi skal forstå, at landbruget må gå nye veje. Øklimaet er et andet. Avl af frø, kinakål, løg osv. giver både landbrugsbeskæftigelse og beskæftigelse til nogle uden for landbruget. Fiskeriet snakker man ikke så meget om i redegørelsen. Vi skal have teknologiudviklingen til også at omfatte øerne. Jeg synes, det er en fornuftig og god turisme, man lægger op til.

Vi må ikke sætte os på øerne, så ødelægger vi dem indefra, men vi må være åbne for den udvikling, øboerne selv er en del af og selv har en interesse i.

Hove Sørensen (SF):

Jeg skal starte med at takke miljøministeren for redegørelsen, som jeg synes meget præcist beskriver de problemer, de små øer har. Det er problemer, som har ført til en halvering af indbyggerantallet igennem det sidste halvthundrede år, og som de små øer for de fleste af problemernes vedkommende i øvrigt deler med alle små lokalsamfund på fastlandet.

Jeg noterer med tilfredshed, at øboerne har været spurgt i forbindelse med udarbejdelsen af det materiale, der ligger til grund for redegørelsen. Øboerne har jo mange gode ideer om, hvad der skal til, hvis øerne skal bevares som enheder, der kan fungere, og hvis afvandringen skal vendes, men det fremgår helt klart, at de ikke magter opgaven

uden hjælp fra offentlige myndigheder, økonomisk og lovgivningsmæssigt. Jeg synes, det ville være udmærket, hvis vi tager bl. a. øboernes gode ideer som udgangspunkt for nogle af de initiativer, der skal tages i den kommende tid.

Som jeg har sagt, skitserer redegørelsen på udmærket måde de problemer, der er. Men bortset fra færgestøtteordningen, som jeg skal komme tilbage til under næste punkt på dagsordenen, indeholder redegørelsen ingen oplysninger om, hvilke initiativer regeringen i øvrigt har tænkt sig at tage. Hvis jeg skal tage det som et udtryk for, at det er miljøministerens agt at tage udgangspunkt i vores tilkendegivelser her under debatten og lade initiativerne afspejle debattens konklusioner, så skal ministeren ikke have utak for det, nærmest tværtimod.

Hvis øerne skal sikres som fungerende, selvstændige enheder, og det mener vi i SF absolut at de skal, så må der sikres en vis minimumsservice for øboerne. Dagligvareforsyningen, biblioteksbetjeningen, skolerne og forsamlingshusene må bevares, for bare at nævne noget af det. Der må skabes bedre mulighed for fritidsundervisning, og der må skabes mulighed for, at ældre øboere kan blive i deres miljø, også når de ikke mere kan klare sig selv. Enhver ø må sikres let adgang til hjælp fra en læge eller i det mindste en sygeplejerske. Det er meget forståeligt, at frygten for ikke at kunne få hurtig hjælp ved sygdom får specielt mange ældre til at vælge hospitalsindlæggelse eller plejehjem på fastlandet. Kommunen sparer en lønudgift, men ud fra en økonomisk helhedsbetragtning er der nok snarere tale om en merudgift.

I redegørelsen erkender miljøministeren da også, at det forholder sig sådan, og at det kræver fleksibilitet og kombination af kommunale og amtskommunale udgifter. Jeg ved ikke, hvordan miljøministeren forestiller sig, at den kombination og den fleksibilitet skulle være. Kunne man tænke sig, at vi tog udgangspunkt i de forslag til løsninger, der er foreslået i færgestøtteleven, og gjorde noget lignende for at sikre et minimum af serviceniveau på øerne? Jeg har ladet mig fortælle, at der er forskelle på unges muligheder for at få en uddannelse, alt efter om de bor på en ø eller på fastlandet, og jeg vil bede miljøministeren om at kigge på, om der er en forskel på de økonomiske muligheder, der bydes

[Hove Sørensen]

unge fra øerne og unge fra fastlandet i så henseende.

Turismen spiller en væsentlig rolle, ikke mindst for bevarelsen af dagligvareforsyningen på øerne. Men det er vigtigt, at vi er kritiske med hensyn til, hvilken turisme vi skal fremme, samtidig med at øernes natur og særpræg bevares. Bl.a. gennem færgernes takstpolitik må vi fremme den lette turisme; cyklisten, vandreren og sejleren er jo alle sammen nogle, der provianterer, hvor de kommer frem, medens jeg bestemt mener, at tilgangen af biler og etableringen af sommerhuse må hæmmes eller forhindres.

Bevarelse af arbejdspladser er en anden vigtig forudsætning for at holde øerne beboede, og her spiller jordbruget og dets følgeindustri en afgørende rolle. SF ønsker at bevare de små familiebrug som et vigtigt grundlag for de små lokalsamfund. Vi har fremsat flere forslag med dette sigte og medvirker gerne til en ændring af finansieringen i landbruget, som kan fremme en sådan udvikling. Øboerne foreslår, at der skabes mulighed for, at staten opkøber ejendomme, som udlejes til en leje, produktionen kan bære. Det vil vi ikke afvise, men vi foretrækker helt klart, at en jordbrugerfond, som er styret af landmændene selv, i dette tilfælde af øboerne selv, skal foretage disse opkøb og udlejning. Vi er heller ikke fremmede for at gå ind for ændringer af landbrugsloven for at fremme familiebruget i de små samfund, og vi vil pege på, at netop en ting som økologisk jordbrug og en støtte til økologisk jordbrug kunne have stor betydning for øerne.

Vi er også positive over for den tanke, at man kan fremme erhvervsudviklingen ved oprettelse af et øsekretariat under Øsammenslutningen.

Som jeg sagde i indledningen, deler de fleste små lokalsamfund på fastlandet skæbne med øerne på flere punkter, men problemerne er generelt større og flere på øerne, det erkender vi. Der kan derfor være god mening i at starte en indsats netop her, men vi må ikke stoppe her, de små samfund på fastlandet trænger også til en hjælpende hånd.

Grethe Kindberg Jørgensen (CD):

Den debat, vi har i dag om de små øer, er CD meget kærkommen, og jeg vil derfor tak-

ke miljøministeren for redegørelsen. Jeg håber, debatten i dag kan være medvirkende til at løse om ikke alle problemer, så i hvert fald løse op for knuden til problemerne til gavn for beboerne i denne ikke uvæsentlige del af det danske rige.

Ministeren nævner i redegørelsen udviklingen henimod større driftsmæssige enheder, der har medført sammenlægning af landbrugsejendomme, hvilket igen har bevirket, at dagligvareforretninger er blevet nedlagt, skoler lukket, forsamlingshuse nedlagt osv. Befolkningsunderlaget for disse er blevet for småt. At disse landbrugssammenlægninger er den væsentligste årsag, tror jeg ikke, da også landmandsfamilien på øen skal have mulighed for at eksistere på lige fod med fastlandslandmændene, og det kan de ikke i dag, hvis ikke deres brug har en vis størrelse. Deler man disse brug yderligere, er jeg bange for, at øboerne vil blive pendlere til fastlandet, da et ekstra økonomisk værn kan blive nødvendigt, og på længere sigt kan det være årsag til yderligere affolkning af øerne. Spørgsmålet er, om ikke den væsentligste årsag er, at man fra politisk side gennem de sidste årtier totalt har glemt denne del af samfundet, ikke blot på landspolitisk plan, men i højeste grad også på amtsligt og kommunalt plan. Lad mig slå fast, at CD er imod statens opkøb af landbrugsejendomme på øerne.

De små øsamfund har følt, at det var håbløst, de kunne ikke råbe politikerne op. Derfor har de 27 øer, vi her debatterer, oprettet den såkaldte græsrodsbevægelse S sammenslutningen af Danske Småøer. Denne bevægelse er nok lidt anderledes end vore øvrige græsrodsbevægelser. Den kender ikke til krævede mentalitet, kun til sagligt og stilfærdigt at gøre opmærksom på øernes eksistens og på den betydning, vore små øer har, ikke blot for øboerne selv, men for hele vort samfund. Jeg vil også benytte lejligheden til at takke Øsammenslutningen for den positive måde, den har arbejdet på, og for den oplysning, vi har kunnet få igennem sammenslutningen.

Affolkningen er heldigvis stagneret inden for de sidste år, hvilket er glædeligt, men hvordan får vi igen gjort det attraktivt for den unge generation at blive på øerne? Ministeren kommer i redegørelsen bl.a. ind på trafik- og transportproblemerne, som har været en væsentlig årsag til affolkningen, da

[Grethe Kindberg Jørgensen]

færgeforbindelserne efter min opfattelse har været hovedhjørnestenen med hensyn til øernes beståen. Vi skal senere i dag diskutere et lovforslag om trafikstøtte til øerne, så jeg vil vende tilbage til disse problemer under behandlingen af dette forslag.

Derimod vil jeg gerne lige nævne, at CD er meget positiv over for tanken om en statslig investeringsfond til færgebyggeri. Den fond har Sammenslutningen også ønsket, og der er ingen tvivl om, at der er brug for den. Mange af færgerne er ikke tidssvarende, hvorfor færgeudskiftninger kan blive nødvendige inden 1985, hvor planstyrelsens analyse af virkningerne af trafikstøtteleven foreligger. En eventuel bevilling på 2 mill. kr. kan være medvirkende til at afhjælpe det akutte behov for nye færger til de enkelte øer.

Jeg vil i den forbindelse gerne spørge ministeren, om 2 mill. kr. indtil efteråret 1985 er nok, for det afhænger jo nok lidt af, hvor mange færger man kan blive nødt til at opkøbe inden, og hvad de færger koster.

Hvilke erhvervsmuligheder er der for vore små øer? Her løber vi jo nok ind i nogle af de væsentligste problemer, da arealanvendelsen på øerne er fastlagt i regionplaner, kommuneplaner osv. Regionplanerne er ramme for kommuneplanlægningen, og samtlige øer er erklæret for naturområde med særlig fredningsinteresse, og enkelte øer er endvidere mere eller mindre omfattet af Ramsarkonventionen. Det vil medføre, at der i regionplanerne ikke findes bestemmelser om udlægning af erhvervsområder. Dette medfører så igen, at regionplanerne kun indeholder muligheder for at udvide havne, lystbådehavne og eventuelt etablere campingpladser. Der er i det hele taget bygget på den lettere turisme, som også jeg mener kan være væsentlig for øerne, men generelt må vi vel sige, at aktivitetsudvidelserne er meget begrænsede, selv om de fleste øer har status som egnsudviklingsområde.

Jeg vil derfor gerne spørge ministeren, om han har nogen mulighed for at dispensere fra regionplanerne. Vil ministeren gå ind i debatten om regionplanerne, ikke blot for øerne, men også, som af andre nævnt, for de helt små enheder i vores samfund?

Jeg har tidligere været inde på landbrugets problemer og vil i den forbindelse sige, at efter besøget på mange øer er det min opfat-

telse, at landbrugets problemer ikke kan betragtes ensidigt, men må sammenholdes med de sociale og sundhedsmæssige problemer. De ældre øboere forpagter ofte jorden væk og bliver boende på ejendommen. Hvorfor? Fordi der ikke på øen er noget plejehjem eller alderdomshjem, og da de ikke ønsker at forlade øen, hvor de er født og opvokset, har levet hele deres liv, prøver de at klare dagen og vejen ved at forpagte deres jord væk. Her mener jeg absolut, at kommuner og amtskommuner har svigtet.

I dagens Danmark taler man så meget om medbestemmelse, men erfaringen siger mig, at denne medbestemmelse ikke gælder for øboerne. Rammer sygdom en øbo, flyttes han til et tilfældigt valgt plejehjem på fastlandet. Her bør der omgående sættes ind, således at der åbnes mulighed for at oprette mindre enheder, eventuelt i form af beskyttede boliger, kollektivt byggeri for ældre, som udmærket kunne placeres i forbindelse med en eventuel sygeplejerske- eller lægebolig, således at der var mulighed for tilkaldt vagt til disse syge og ældre.

Jeg vil godt komme ind på skoleproblemerne. I 1950'erne var der skoler på samtlige øer, i dag er der kun ca. 18 skoler tilbage, hvoraf befolkningsunderlaget for fleres vedkommende er tvivlsomt. Øboerne er selv udmærket klar over, at de store børn må gå i skole på fastlandet, men der er problemer for de små børn, der ofte har en transporttid på 3 kvarter, inden de når frem til skolen. Her tror jeg virkelig, man bør sætte ind, således at øboerne kan beholde den lille skole. Om der er mulighed for, som ministeren påpeger, at nærliggende øer kunne gå sammen om at etablere en fælles skole for de lidt større børn, fra 3. til 7. klasse, synes jeg man bør overveje. Når det fra øboernes side findes væsentligt, at hver ø har sin egen skole til de mindste klasser, må det begrundes i, at øboerne ofte på grund af sejlproblemer har svært ved at udnytte fastlandets kulturelle tilbud. Skal øboerne i teatret en aften, må de ofte betale store summer for ekstra færge, og disse beløb svinger fra 0 til 0. Mange gange koster det fra 300 til 1.000 kr., afhængigt af, hvilken ø man bor på, og hvilken færge man kan leje.

I forbindelse med kulturen vil jeg godt lige komme ind på de unge. Den unge generation på øerne er afskåret fra at deltage i

[Grethe Kindberg Jørgensen]

idræt på lige fod med unge fra fastlandet. Næsten ingen ø har så mange unge, at de kan stille 2 fodboldhold på benene, og træningen på fastlandet foregår om aftenen, så her er der også lukket for deltagelse.

Min lampe lyser, så jeg vil gøre mig færdig. Jeg vil kort omtale fritidsundervisningen. Jeg tror, efter at have læst redegørelsen, at ministeren er indstillet på, at vi bliver nødt til at se på ændrede regler i forbindelse med fritidslovgivningen, således at øboerne kan få mulighed for at deltage.

Til slut skal jeg sige, at skal dette arbejde lykkes, er det CDs opfattelse, at problemerne kun kan løses i samarbejde mellem ministeren, planstyrelsen og Sammenslutningen af Danske Småøer, der har nært samarbejde med repræsentanter for samtlige øer. Sammenslutningens tanker om oprettelse af et kontaktkontor tror jeg er den eneste mulighed, hvis vi effektivt skal afhjælpe problemerne.

Ofte har jeg på møder hørt politikere sige, at der står i loven, at denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland, og at det måske burde indføjes: denne lov gælder ikke for de små øer. Heri er jeg ikke helt enig. Jeg tror ikke, de små øer ønsker at blive sat uden for det danske fællesskab, tværtimod. Jeg tror, de ønsker at være en del af vort samfund. I CD vil vi hellere sige: lad os fremover i forbindelse med lovgivning have de små øer i bagehovedet, således at vi eventuelt på et tidspunkt kan indføre dispensationsregler for øerne.

Arentoft (FP):

Jeg opfatter debatten i dag og redegørelsen, som jeg i øvrigt finder har mange spændende ting i sig, som et idékatalog, hvor der i dag måske kan komme yderligere nogle ideer på bordet. Derfor vil jeg tillade mig i løbet af mit indlæg at komme med nogle forslag og ideer, som man måske kan arbejde videre med.

Det grundlag, man arbejder på, er altså dels redegørelsen, dels de mange notater. Man kan ikke sige, at der mangler papir i denne sag. Der er første notat fra november 1973. Andet notat fra marts 1975. Tredje notat fra september 1980. Fjerde notat fra december 1982, og vi har i sommer fået femte notat. Og så har man fået den gode idé her i

år at tage Sammenslutningen af Danske Småøer med på råd. Det var sandelig på tide! Ud over det har vi det lille selvbestaltede økontaktudvalg her i folketinget, hvor der er en repræsentant for hvert parti; det vil jeg gerne komme tilbage til lidt senere.

Der er ingen tvivl om, at trafikproblemet er det største for de små øer, ikke alene hyp-pigheden af sejladsen, men også fordyrelsen af passager- og godstransport, og ikke mindst vejforholdene. Det er klart, at der er forskel mellem Bjørnø, hvortil der er 10 minutters sejlads, og Anholt, hvortil der er 1½ times sejlads. Vi vender jo tilbage til dette med færgerne, men jeg vil godt i den forbindelse nævne, at der er en ting, som jeg kan forstå med mit kendskab til øerne at de meget gerne ser, nemlig at man vender færgerne. Ved at »vende færgerne« forstår man, at i stedet for at færgen ligger på fastlandet og sejler over til øen, ligger færgen på øen og har der-ved sin besætning på øen. Det forøger indbyggerantallet, og man har færgen liggende om natten, så hvis der er nogen, der på grund af sygdom o.lign. hurtigt skal transporteres til fastlandet, har man fartøjet. I den forbindelse skal det selvfølgelig nævnes, at i nødsituationer har man mulighed for helikopterassistance gennem søværnets operative kommando og flyveredningstjenesten i Karup.

Jeg har spekuleret på, hvorfor hele dette område egentlig ligger under miljøministeren. Det fremgår meget tydeligt af diskussionen, at trafikproblemet er et af de allervigtigste, selv om der er en lang, lang række andre problemer. Det kunne næsten tyde på, at det hører hjemme under ministeren for offentlige arbejder, men det kan også godt være, at det er kommet til miljøministeren, fordi det måske engang har ligget under kulturministeriet. Jeg ved det ikke, men jeg vil da egentlig gerne spørge ministeren, hvorfor det egentlig ligger under miljøministeriet.

Der er også transporten til erhvervsarbejde, der er transporten af skoleelever, som flere ordførere har været inde på. Der er pålagt øboerne ekstra omkostninger, hvis deres børn skal på gymnasium, og det er der sandelig også øboeres børn der skal. Det er faktisk som at sende børnene på kostskole, og det koster mange penge. Jeg har en redegørelse for, hvordan det ligger for Samsøs vedkommende. Det er ganske vist ikke en ø, der

[Arentoft]

er omfattet af denne redegørelse; det er en af de nævnte 3 store øer, men det er alligevel en omkostning.

Vi vil meget gerne være med til at se på en ændring af by- og landzoneloven. Vi har i øvrigt fremsat forslag om det indtil flere gange, men det har der ikke været stemning for. Vi vil gerne have det ændret for hele landets vedkommende, men kan vi ikke få det, kunne vi måske overveje at gå i gang med de små øer; det er vi i alt fald meget positive over for.

Der er også nævnt i redegørelsen, at man kan etablere forarbejdningsindustrier, og det synes jeg er et godt forslag, og det tror jeg også man er indstillet på på øerne. Jeg synes, at sådan nogle ting er det værd at arbejde videre med.

Der bliver også snakket om øernes vejnet. Man kunne have en halvtidsansat øbo til at passe øernes veje. Ja, man kunne måske også opfordre nogle øboer til at tage et kursus i vejarbejde, så de kunne overtage det. Man kunne udlicitere det blandt de øboer, der kunne lave vejarbejde, sådan at man på den måde fik det gjort.

En opgave, jeg anser for meget vigtig, er løsning af de ældres problemer. I dag er man henvist til at sende de ældre på øerne til fastlandet på plejehjem, og det er ensbetydende med, at de sjældent får besøg af deres familie. Der er peget på en løsningsmulighed med en heltidssygeplejerske og i forbindelse med en sygeplejerskebolig oprettelse af nogle beskyttede boliger. Vi fik ved et besøg i det sydfynske øhav her i sommer bl. a. at vide, at det såmænd også kan være svært at få en heltidssygeplejerske til en sådan ø.

I øvrigt havde vi i fremskridtspartiet for nogle år siden et forslag om, at man ved kommunalvalg skulle prøve at få det ordnet således, at øer med et vist antal indbyggere kunne få indvalgt et medlem af en kommunalbestyrelse. Jeg kan f. eks. nævne Tunø, som kom under Odder kommune. Det er begrænset, hvad de inde på fastlandet interesserer sig for Tunø, og hvis Tunø havde en repræsentant i byrådet, kunne de måske bedre komme til orde.

Jeg lovede at komme tilbage til økontaktudvalget, som altså er et lille, selvbestaltet udvalg. Det har dog den fornøjelse, at der er et enkelt lille resultat at fremvise. Det var nemlig således, at man i arbejdsdirektoratet

fortolkede arbejdsløshedsloven således, at beboere på små øer ikke kunne få arbejdsløshedsunderstøttelse, hvis de boede ude på øerne, for så var de ikke til rådighed for arbejdsmarkedet. Det tog formanden for kontaktudvalget, hr. Erenbjerg, op sammen med udvalget, og vi henvendte os til daværende arbejdsminister Svend Auken og bad ham se på sagen, og arbejdsministeren var meget positiv. Så kom der i øvrigt et folketingsvalg, og vi fik en anden arbejdsminister, og så henvendte man sig til den nye arbejdsminister og fik et positivt svar. Hvis man – det er der eksempler på – som beboer på en ø tilbyder at leje et værelse i en by på fastlandet og derved står til rådighed for arbejdsmarkedet, er man selvfølgelig berettiget til understøttelse. I øvrigt er det jo ikke sådan, at man bliver ringet op af arbejdsformidlingen kl. 10 minutter i 7 om morgenen og får at vide, at nu skal man møde på arbejde kl. 7. Man får gerne et par dages varsel, og så kan man også nå ind fra øerne.

Det hele drejer sig om penge, og hvor skaffer man disse penge fra? Ja, det er jo altså fra de offentlige kasser, der får deres penge gennem skatter og afgifter osv. osv. Vi vil gerne pege på nogle helt andre veje. Vi vil gerne pege på u-landsstøtten. Jeg står her med den sidste publikation fra Danida. Vi taler om 10 mill. kr. statsstøtte til de små øer, det er vores øer. Her står der – bare for at tage et par eksempler – at nu er der tiltrådt en bevilling på 50 mill. kr. til et krediteringsprogram for småfarmere under genbosætningsprogrammet i Zimbabwe. Der er ydet et bidrag på 20 mill. kr. til et skolegenopbygningsprogram i Zimbabwes landdistrikter. Altså vi har ikke en krone til at gøre noget for skolerne på vore øer, men der er bevilget et beløb på 9,3 mill. kr. til planlægning og detailprojektering af et dæmningsprojekt i Zimbabwe. Det er bare nogle enkelte eksempler, jeg fandt i formiddags; der er en hel bog fuld af dem. Der mener jeg at man kan tage pengene. Og så er der tipsmidlerne. De bliver brugt til alt muligt, ikke mindst har man givet beløb til rottebekæmpelse i Christiania, men man kan ikke give en krone til småøerne. Det er proportionsforvriddning. Der er virkelig noget at tage fat på.

Nu har vi de 5 notater fra embedsmandsudvalget, noget af næste sag ligger i miljø- og planlægningsudvalget, vi har vores lille

[Arentoft]

økontaktudvalg, vi har Sammenslutningen af Danske Småøer, vi har mange, der er involverede i dette, men hvem vil sørge for, at der bliver gjort noget, at det hele ikke bare drukner i papir? Vil miljøministeren påtage sig at koordinere dette arbejde, således at det ikke bare bliver snak og papir, men at der kommer virkelige resultater ud af det?

Dræbøe (RV):

Jeg kan ikke lade være med at starte med at sige til hr. Arentoft, at der jo kan bygges ganske mange udmærkede færger, ja, til op mod halvdelen af de øer, vi har, for prisen på et enkelt F-16 fly. Så der er såmænd ikke nogen grund til at tage pengene fra de allerfattigste mennesker her på Jorden.

Jeg vil indlede med at sige tak til miljøministeren og hans forgænger for, at der igenem et godt forarbejde nu er mulighed for at føre en debat om øernes fremtid. Man skal vel egentlig hente oprindelsen til denne debat hos kulturminister K. Helveg Petersen 15 år tilbage. Det er godt, at vi får debatten nu, selv om det jo i nogen grad er efter devisen: bedre sent end aldrig.

Det står, som det ser ud i dag, både godt og skidt til med øerne. Skidt, fordi befolkningstallene på de små øer igen, efter at der skete en stabilisering med den midlertidige færgestøtteordning, er begyndt at gå hurtigere nedad, skidt, fordi de forskellige offentlige myndigheder, der har et ansvar for øernes fremtid, har lidt svært ved – for nu at være venlig i dagens anledning – at finde sammen om en øpolitik. Godt, fordi der hos øboerne er en stærk bevidsthed om de vitale spørgsmål og samtidig en vilje og mange evner til selv at gøre noget ved det, fordi der trods alt i almindelighed er en øget interesse omkring øerne og de problemer, der er.

Generelt rummer redegørelsen en god beskrivelse af den herskende tingenes tilstand og de mange ideer, der fra øboere er kommet til løsning af problemerne. Samtidig må det konstateres, at redegørelsen mangler politisk stillingtagen fra regeringen og fra miljøministeren, når bortses fra det lovforslag, der er næste punkt på dagsordenen. Jeg synes, man videre må konstatere, at ministeren især springer over de spørgsmål, hvor der er baggrund for handling over for andre ministerier eller andre involverede myndigheder.

Jeg tror, vi må slå fast som indledning, at kun en politisk stillingtagen til de mange spørgsmål, der er rejst i redegørelsen, kan give øerne det håndslag fra de mange forskellige samfundsmæssige organer, der bærer ansvaret for en ny udvikling, som der er behov for. I dag hytter disse instanser i nogen grad sig selv og deres bevillinger.

Vi mener, at der er brug for samspil især på to områder. For det første imellem de forskellige offentlige niveauer, der skal medvirke, sådan som det er tilfældet ved færgestøtelovent. Jeg synes, der er grund til ved denne lejlighed at sige nej til mere spillover om ansvaret for løsningen af de konkrete problemer, øerne står over for. For det andet et samspil imellem de forskellige sektorer. Den enkelte sektor vil ofte på sit eget grundlag være utilstrækkelig. Enten bliver tingene for dyre eller også bliver de for dårlige.

Dernæst er der brug for en langt større bevidsthed om de erhvervsmæssige problemer, og det er godt at konstatere, at redegørelsen tager udgangspunkt i det fundamentale forhold, at hovederhvervene på øerne er landbrug og fiskeri – ja, det vil sige, fiskeriet står der måske ikke så meget om. Landbrugets strukturændringer i retning af færre og færre brug kan blive katastrofale, hvis de fortsætter, for på øerne tæller hver eneste arbejdsplads. Her må en ny udvikling i landbrugspolitikken naturligt kunne afprøves. Det kunne være ved, at man fastslog, at man skal specialisere produktionen med mere intensiv brug af jorden. Det kan være, at man skulle fastslå, at man kan arbejde videre med deltidslandmænd som et naturligt led i landbrugserhvervet. Samtidig må vi slå fast, at vi bliver nødt til at have nogle andre og lavere sammenlægningsgrænser på øerne end dem, der i dag er gældende. Det er klart, at der skal være udvikling, for øerne kan ikke eksistere som landbrugsmuseer.

For fiskeriet er der også sket en betydelig tilbagegang i de indre farvande, noget, der, så vidt vi kan vurdere det, hænger meget sammen med de miljømæssige forhold, hvorfor ministerens almindelige bestræbelser på at sikre bedre økologiske forhold i de indre farvande i sig selv vil kunne bedre på situationen. Der er også her strukturmæssige problemer, som det kan være rimeligt at tage op.

Noget andet væsentligt ved de erhvervsmæssige forhold er, at på de mange områder,

[Dræbye]

hvor man skal løse fællesopgaver, bl.a. ved at ansætte nogle mennesker til at hjælpe med, må øerne sikres mindst deres andel af de arbejdspladser, der følger med. Det gælder ikke alene den almindelige offentlige service, f.eks. færgerne, som skal holde til på øerne, det gælder også energiforsyningen og de andre tekniske anlæg. Endelig skal øerne sikres mulighed for støtte til igangsætning af ny virksomhed, herunder de former for turisme, der er forenelige med det daglige liv på øerne.

Vi mener, at skal den nuværende tendens med hensyn til øernes udvikling vendes, så må nogle grundbetingelser være til stede i en årrække fremover, således at den enkelte kan disponere efter dem. Det er især dem, der i dag bor på øerne, men det er også dem, der kunne have planer om at flytte dertil. Der må sikres en vis grundservice, først og fremmest trafikforbindelserne, der jo er en livsnerve, og man kunne starte med at erstatte det »kan«, der står i færgestøttelovens § 1, med et »skal«. Men det gælder også skolen, der samtidig kan være forsamlingshus, bibliotek osv. Uden en sikring af en skole nogle år frem i tiden kan man ikke forvente, at børnefamilier flytter til, og man kan være næsten sikker på, at børnefamilier flytter fra. Det gælder endelig læger og sygeplejersker, der er helt nødvendige for, at de ældre kan føle sig trygge ved at bo på øerne.

Det lyder ofte i relation til sådanne krav om en fundamental grundservice, uanset at den i en række tilfælde ville blive dyrere pr. indbygger, end den er andre steder i landet, at øerne på denne måde bliver meget dyrere. Det tror vi ikke på. Skal vi acceptere synspunktet, må det dokumenteres, og til en sådan dokumentation hører en vurdering af de områder, hvor udgifterne på øerne er væsentlig lavere end andre steder i de pågældende kommuner. Spares der f.eks. blot 3 plejehjemspladser, så kan kommunens færgestøtte i realiteten være betalt, og der spares mange penge på det sociale område generelt, fordi det, som det hedder med et af tidens modeord, sociale netværk på øerne stadig væk fungerer.

Et andet væsentligt træk må være, at servicefunktionerne ud over de her nævnte grundfunktioner gøres mere fleksible. Det er både de offentlige sektorer og de forskellige faglige organisationer, der må medvirke til at

få skabt utraditionelle løsninger i samarbejde med øboerne.

Vi kan i redegørelsen se en række af disse problemstillinger behandlet, men jeg vil gøre opmærksom på, at vi også kan se nogle mangler. Det drejer sig f.eks. om området kystsikring, hvor der er helt særlige problemer på en række øer. Det drejer sig om boligpolitikken, hvor mangel på udlejningsboliger er det store problem, fordi det i relation til løsningen af serviceopgaverne kan forhindre, at man får den arbejdskraft, man har brug for. Det drejer sig om energipolitikken, hvor der bør fastlægges den målsætning, at øerne skal være selvforsynende og ikke alene leve af forsyninger fra fastlandet.

Til slut vil jeg foreslå ministeren en vej til at komme videre med en løsning af øernes problemer. Vi mener, at der skal vedtages en lov om færgestøtte som et stabilt grundelement. Hvor stabilt det nuværende lovforslag er, vil vi afprøve nærmere under det udvalgsarbejde, der kommer.

Vi mener, at der desuden skal vedtages en lovgivning om en øfond og et øråd. Udgangspunktet kunne være, at man flyttede § 4 og delvis § 5 i trafikstøtteloven over i en særlig lov. Øfonden er de statslige midler, der kan anvendes til støtte for udvikling på øerne, og et væsentligt tilskudsformål i denne forbindelse kunne være øget information imellem øerne om, hvad der kan gøres for at sikre en ny udvikling. Ørådet er et fællesorgan for de forskellige involverede offentlige myndigheder, organisationer og først og fremmest øboerne selv. Man kunne sige, at det er en udvikling af det embedsmandsudvalg, der har ansvaret for det femte notat, som jo danner grundlaget for trafikstøtteordningen.

Vi mener, at sådanne to love, tilstrækkeligt præcise og konkrete og tilstrækkeligt rummelige, kunne være folketingets bidrag til at skabe den optimisme og den tro på fremtiden, der i sidste ende er den væsentligste forudsætning for, at øerne ikke alene sikres overlevelse, men også sikres liv.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Hr. Dræbye sagde, at man kunne få meget for prisen for et F-16 fly. Jeg så da gerne, at vi kunne spare alle de udgifter, men det er jo

[Arentoft]

simpelt hen nødvendigt, hvis vi fortsat vil være en fri nation. Det er en barsk verden, vi lever i, og det kan ikke nytte noget, at vi siger, at vi ikke vil forsvares. Så bliver vi fejlet ind under jerntæppet, og så kan vi slet ikke stå og debattere dette emne, som vi gør her. Så bliver det nok lavet på en helt anden måde, og jeg tror ikke, at det er det, man ønsker på de små øer.

Jeg tog blot et enkelt eksempel fra Danidas oversigt nr. 9, 1983: man giver uden videre 20 mill. kr. til skolegenopbygningsprogrammet i Zimbabwes landdistrikter. Er det ikke urimeligt, når vi ikke har råd til at støtte vore egne øer og deres skoler, deres trafik osv.? Det synes jeg er urimeligt.

I øvrigt var det miljøministeren, jeg stillede mit spørgsmål til, for hr. Dræbys svar kunne jeg godt have forudsagt.

(Kort bemærkning).

Dræbye (RV):

Der er den fejl ved spørgsmål stillet fra denne talerstol, at det foregår i offentlighed, så andre kan blande sig i debatten.

Jeg kan konstatere, at hr. Arentofts nødvendighed bl.a. er udtryk for en forestilling om, at man skal finansiere den danske støtte til øerne ved at tage fra de allerfattigste på hele jordkloden, ved at tage penge fra folk, der sulter, fra folk, der virkelig lever i nød, fra folk, som ikke kan få det daglige brød, som dør i tusindvis, hvor der er en spædbørnsdødelighed, der er hundrede gange så stor som den danske. Det er fra dem, hr. Arentoft vil tage de penge, der skal finansiere den danske østøtte. Det er selvfølgelig også en nødvendighed, men det er ikke en nødvendighed, vi deler.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Stod det til os, ville vi da frygtelig gerne hjælpe alle i hele verden, men det kan vi altså ikke. Vi bruger langt over 2 mia kr., snart næsten 3 mia kr. i u-landsstøtte. Dette var blot et enkelt eksempel. Jeg sagde udtrykkeligt, at jeg opfatter debatten som et idégrundlag osv., lad os snakke om det. Det var måske ikke det værste projekt, jeg tog som eksempel, men der er mange fuldstændig tåbelige formål, vi øser pengesummer ud til til høj-

re og venstre, uden at det hjælper de allerfattigste.

Anne Grete Holmsgård (VS):

Ja, det bedste man kan sige om hr. Arentofts forslag, er, at det er der helt sikkert ikke flertal for herinde.

Miljøministerens redegørelse synes jeg på mange måder er fyldig og fuld af forståelse for de problemer, der eksisterer på de små øer, og de problemer, øboerne har med at få deres samfund til at overleve som levedygtige enheder, hvor man på længere sigt kan bevare en fastboende befolkning på øerne.

Dermed synes jeg også, det er et godt udgangspunkt for en debat om, hvad der skal gøres for at støtte de små øer, for man kan egentlig sige, at ministerens oplæg langt mere er et problemkatalog, end det er et oplæg, der samtidig peger på nogle løsninger. Det må så være vores opgave at udstikke en klar målsætning og diskutere os frem til, hvad der er flertal for herinde af løsninger i form af støtte til de små øer til at bevare befolkningen også på længere sigt. Vi må sige, at mange af de øboere, der er blevet på øerne i dag, er en generation, der adskiller sig fra den næste generation, der ikke vil have nær den samme indstilling, at selv om det er omkostningskrævende at blive der, så bliver de alligevel. Vi må se i øjnene, at der virkelig skal nogle sammenhængende løsninger til og nogle konkrete bud på bordet, før man kan sige, at man når frem til en målsætning, og den må minimum være, at vi siger, at det nuværende befolkningsunderlag på øerne skal fastholdes.

Hvad er så forudsætningerne for det? Ja, en af forudsætningerne er transporten; det er der ingen der er i tvivl om. Det kommer jo op som et særskilt lovforslag umiddelbart efter redegørelsesdebatten her, så jeg vil ikke sige så meget om transporten og trafikstøtten nu.

Den anden forudsætning er, at der er beskæftigelsesmuligheder på øerne. I det lange løb kan man ikke fastholde en befolkning på øerne blot og bart ved, at den har gode transportmuligheder, så at folk har mulighed for, i hvert tilfælde på de fleste af øerne, at tage over til fastlandet og have beskæftigelse der og så tage tilbage igen. Det er ikke en tilstrækkelig løsning. Det er klart, at der altid

[Anne Grete Holmsgård]

vil være nogle, der tager over for at have et job på fastlandet, og der er også nogle, der bliver tvunget ud i det, selv om reglerne nu er blevet formuleret på en sådan måde, at man kan få understøttelse, når man bor på øerne, hvis man er villig til at tage ophold på fastlandet, i det øjeblik man får tilbudt et arbejde.

Men hvis vi skal have en befolkning, der består både af voksne, af børn og af ældre, så er det nødvendigt at have beskæftigelsesmuligheder på øerne, som er bedre end dem, der eksisterer i dag. Det er nødvendigt, at folk ikke skal bruge mange timer på transport hver dag. Det er nødvendigt, at ældre mennesker, i det øjeblik de har brug for støtte i form af enten en plejehjemsplads eller en beskyttet bolig eller en hjemmehjælp, kan blive på øerne og få den service. Det er nødvendigt, at børnene har mulighed for at gå i skole på øerne, i hvert tilfælde de mindre årgange, og ikke allerede fra de tidlige klasser skal sendes over på fastlandet for at gå i skole.

Hvis man skal sige noget generelt om øerne – de har jo mange forskellige størrelser og ser meget forskellige ud – må man konstatere, at landbruget spiller en temmelig vigtig rolle. Samtidig er det åbenlyst, at det, der sker inden for hele landbruget – det rammer selvfølgelig også øerne – er en centralisering: brugene sammenlægges. På en enkelt ø har vi set, hvad det har medført: der er blevet et stort brug, og det ejes af én person, som ikke bor på øen.

Man må tænke i andre baner end med hensyn til det meste af den landbrugsproduktion, der er på øerne i dag. Jeg ved godt, at der er meget store forskelle på, hvad der sker, men en stor del af øerne har en udstrakt kornproduktion, og det er måske ikke den smarteste produktion inden for landbrugssektoren. Der peges da også i miljøministerens redegørelse på andre muligheder, navnlig en mere intensiv dyrkning.

Nu var jeg ikke selv med på miljøudvalgets tur til øerne i det sjællandske øhav her i sidste uge, men jeg har ladet mig fortælle, at bl.a. her har man gode erfaringer med frugtavl, og det er formentlig noget, der også kan udnyttes på andre øer. Af andre ting, der bliver peget på i redegørelsen, er fåreavl. Man kunne også tænke sig grønsagsproduktion, f.eks. en biodynamisk grønsagsprodukti-

on, som en mulighed for at udvikle en anden type landbrug/frugtavl/grønsagsbrug på øerne end det, der foregår i øjeblikket.

Det er klart, at det kræver støtte fra det offentlige. Det kræver støtte helt ned på det niveau, hvor man skal tage stilling til, om det kan svare sig at omlægge produktionen. Hvad vil det give af konsekvenser? Hvad er der af muligheder for at omlægge produktionen? Jeg er sikker på, at man kan få masser af virkelig gode ideer fra øboerne selv. Det er helt klart, at vi aldrig var nået så langt i denne diskussion uden øboerne, uden Øsamenslutningen, som hele tiden har været parat til at diskutere med os og er kommet med mange gode forslag til os, når det handlede om, hvordan man kunne videreudvikle øerne, så de bliver levedygtige på længere sigt.

Men landbrugsproduktion gør det selvfølgelig ikke alene. En anden mulighed, der er nævnt i redegørelsen, er håndværkerhuse. Nu virker det lidt stort, når man tænker på mange af øerne, for de er jo temmelig små, og håndværkerhuse virker måske nok lovlig store. Det, man f.eks. kunne tænke på, var, om det offentlige kunne sikre de håndværkere, der faktisk bor på øerne, hvad enten de fungerer som håndværkere eller som noget andet i dag, en løn. Så kan de fungere som håndværkere på deres egen ø eller på flere af de øer, der ligger i nærheden af hinanden. Det er klart, at det formentlig ikke er økonomisk ladsiggørligt i de fleste tilfælde, for de skal bruge megen tid på transporten mellem øerne, og de vil måske blive udkonkurreret af håndværkere, der kommer fra fastlandet. Men man kunne jo godt tænke i de baner, der hed offentlige projekter, hvor man sikrede, at der var håndværkere af forskellige typer på øerne. Man kunne også udnytte jobskabelsesloven til at sikre arbejdspladser på øerne.

Jeg tror, det var hr. Dræbye, der nævnte færgerne og bl.a. sagde, at princippet må være, at færgeselskaberne har hjemme på de øer, de betjener. Det kan jeg fuldt ud tilslutte mig. Jeg mener, det er vigtigt, at man satser på på længere sigt at have færgeordninger, hvor selskaberne hører hjemme på de enkelte øer, og hvor øboerne selv er med i færgeselskaberne. Det giver selvfølgelig ikke sikker beskæftigelse, men det giver mulighed for beskæftigelse for øboerne.

[Anne Grete Holmsgård]

Så er der i øvrigt i redegørelsen peget på sundhedsservice og socialservice. Jeg synes, det er glimrende, og det afspejler helt klart nogle problemer, der er på øerne, hvis man kunne sikre, at der i hvert tilfælde var en heltidssygeplejerske på hver af øerne. På nogle af øerne er det tilstrækkeligt, men ikke på alle. Det ville også være udmærket, hvis man i forbindelse med sygeplejeboligen kunne oprette boliger for ældre mennesker og have dem tilknyttet hjemmehjælp.

Et af de problemer, jeg så, da økontaktudvalget var i det sydfynske øhav her i sommer, var, at man ganske vist havde en bevilning til en sygeplejerske, men man havde ikke et sted, hvor vedkommende kunne bo. Her var der mulighed for en konkret håndsrækning fra det offentlige ved at sikre, at der var en sygeplejebolig på stedet. Så ville problemet for den pågældende ø være løst på en rimelig måde.

Så er der spørgsmålet om skoler og fritidsundervisning. Det er helt klart, at det er en styrke for en ø, at der er en skole, selv om der ikke er ret mange børn i den. Hvis man som børnefamilie skal overveje, om man skal blive boende på en ø, så er det fantastisk vigtigt, om der er en skole i hvert tilfælde for de mindre årgange, og også, om der er andre børn på øen. Når man skal foretage valget, er det mere nærliggende at flytte, hvis der kun er ét andet barn på øen, end hvis der f.eks. er 3-4. Det er klart, at hvis man skal få folk til at flytte til øerne, så er det vigtigt, at man har en skole til de mindre årgange.

Med hensyn til fritidsundervisning er det meget forskelligt, så vidt jeg har opfattet det, hvordan det fungerer på øerne. Man støder i hvert tilfælde på nogle problemer i lovgivningen, og det er også nævnt i redegørelsen, for selv om der er muligheder for mindre holdstørrelser, er det ikke altid tilstrækkeligt til at sikre fritidsundervisning på øerne.

Et andet problem er, at hvis man skal have gæstelærere udefra, så skal de være indstillet på at bruge meget lang transporttid for at komme frem og tilbage, og nogle gange kan de slet ikke komme tilbage, hvis det er aftenundervisning. Man kan rent faktisk ikke med den nuværende fritidslov løse det problem. Derfor vil jeg gerne have at vide, når ministeren her skriver, at det kræver en lovændring, om det betyder, at regeringen er villig til at fremlægge en lovændring og i før-

ste omgang er villig til at diskutere, hvordan en sådan lovændring kunne se ud, og hvordan man kunne sikre fritidsundervisning på øerne ud fra de specielle forhold, der hersker dér.

Det er selvfølgelig et lille skridt på vejen, at ministeren i sit lovforslag siger, at man vil stille en pulje på 700.000 kr. til rådighed, som øboerne kan søge om til forskellige projekter. Men det er ikke ret meget. Hvis man deler det ud på de 27 øer, som kommer ind under færgeordningen, er det 25.000 kr. pr. ø. Jeg synes nok, man skulle tænke på, om det ikke var muligt at formulere sit tilbud på en lidt anden måde, så der blev bedre muligheder for at få forsøgsprojekter i gang på de forskellige øer, hvor man så kan vurdere hen ad vejen, hvordan det egentlig går, om de opfylder de betingelser, man oprindeligt opstillede for dem, og om de opfylder den hensigt, man havde med dem.

Steffensen (KrF):

Jeg synes også, at der er grund til at sige tak til miljøministeren, fordi vi har fået denne redegørelse. Det er, som det er påpeget, rigtigt, at det er noget, der har været længe undervejs, og det er også rigtigt, at de 5 notater, som foreligger, er kommet på forskellige tidspunkter. Jeg synes ikke, at man skal tale nedsættende om det, for det er baggrunden for, at man kunne nå frem til det, man nu er nået frem til, nemlig at man for første gang her i folketinget får en af regeringen fremlagt redegørelse om problemstillingerne.

En redegørelse i den form, den har fået nu, synes jeg er udmærket, for den giver baggrund for, at der kan – sådan har jeg forstået intentionerne med redegørelsen – komme forslag frem, dels de, der ligger i redegørelsen, og som er fra øboernes egen hverdag, dels de, der måtte komme frem her i løbet af debatten. De kan være baggrund for den lovgivning, som nødvendigvis må følge, hvis dette skal komme til at hjælpe noget, og det har jeg forstået på alle ordførere indtil nu at det skal. Og når det skal det, så er det jo udmærket, at vi her har en bredere debat om problemerne, således at det senere kan udkrystallisere i lovforslag.

Besøget på øerne i Smålandsfarvandet i sidste uge med miljø- og planlægningsudvalget understreger i allerhøjeste grad behovet

[Steffensen]

for, at folketingets partier ikke bare debatterer problemerne – det er naturligvis en begyndelse – men også snarest træffer beslutning om, hvordan man agter at støtte og hjælpe øerne, som vi alle sammen taler venlige ord om og siger at vi gerne vil bevare.

I den forbindelse vil jeg godt nævne – jeg tror, det er nævnt af flere ordførere – at det egentlig ikke bare er øerne og småøerne i vort samfund, der er problemer med. Det er også ganske mange mindre landsbyers problemer, der på en eller anden måde kan paralleliseres med problemer, der findes på øerne. Det hjælper altså ikke meget, at vi kun udtrykker sympati for disse truede samfundsgrupper. Jeg erkender, at det er en nødvendig begyndelse, men det slår ikke til, hvis ikke vi samtidig er rede til at lade denne sympati blive udmøntet i politiske beslutninger i form af bevillinger. Det er jo dér, det skal havne. Det er jo det, der skal til, hvis vi mener noget med det, vi står og siger i dag, og det går jeg ud fra at vi alle gør.

Kristeligt folkeparti er meget tilfreds med, at miljøministeren bad Sammenslutningen af Danske Småøer og øernes beboerforeninger om at komme med ideer og forslag, der kan være med til at styrke øsamfundene. Det er sådan, at skal der blive bærekraft i de forslag, der måtte komme, så må de have udgangspunkt i og rod i den hverdag, de skal virke i. Udviklingen på øerne, som den er fremstillet i redegørelsen, viser med al ønskelig tydelighed, at det haster. Det haster med at tage initiativer, hvis ikke øerne skal uddø og kun blive præget, som der står i redegørelsen, af ødegårde.

Det er nævnt af alle ordførere, at trafikstøtteordningen er øernes livsnerve, og jeg synes, det er et positivt træk, at der i redegørelsen står, at dette også har vist sig derved, at da man satte en midlertidig trafikstøtteordning, en prøvestøtteordning, i gang, havde det en gavnlig og positiv virkning: det medførte en opbremsning i befolkningsnedgangen. Men det er også rigtigt, at læser man det nok så nært, nok så intenst, så må man sige, at der skal noget til nu, hvis man skal fortsætte denne udvikling. Derfor kan kristeligt folkeparti af hele sit hjerte støtte ministerens forslag om at gøre denne støtte permanent, hvilket vi jo skal drøfte lidt senere.

Imidlertid er selv den bedste trafikordning og den bedste trafikbetjening ikke nok til at

sikre øerne som levedygtige små samfund. Det er nødvendigt, at der bliver taget initiativer, der kan skabe arbejdspladser; så enkelt er det jo. Vi kan diskutere og bør diskutere, hvordan vi kan gøre det, men det er simpelt hen nødvendigt, at der bliver arbejdspladser og arbejdsmuligheder på øerne, for at de kan bevares, og for at både det offentlige og det private serviceniveau på øerne kan være rimeligt. Øerne selv har jo også udtrykt – det står i redegørelsen – at blot én enkelt arbejdsplads mere på en af de mindre øer har overordentlig stor betydning, og det kan man jo nemt forstå, når det er således, at visse øer har under hundrede beboere.

Her vil jeg også nævne, at det ikke er mindst vigtigt at se på landbrugserhvervet. Det fremgår ganske tydeligt af redegørelsen. Man kommer ikke uden om at tage det erhverv ind, hvis man vil komme frem til konstruktive løsninger, da det er således, at en stor del af øerne, småøerne, har landbrugserhvervet som hovederhverv. Den omstændighed, at antallet af landbrugsejendomme i drift på småøerne er aftaget med 25 pct. i perioden fra 1975 til 1982, viser med al ønskelig tydelighed, at en fortsat udvikling i den retning er livsfarlig for småøernes fortsatte eksistens, i hvert fald hvis man går ud fra – og det er vores målsætning, det er fremgået tydeligt i dag – at øerne skal være levende små samfund.

Dagligvareforretninger, skoler, forsamlingshuse, læger og sygeplejersker, alt det forsvinder væk fra øerne i kølvandet på den udvikling, som vi har set finde sted inden for landbruget, især de sidste 10 år.

For kristeligt folkeparti er det meget vigtigt at sikre, at de betydelige værdier, der består i øernes kulturelle arv og folkelige indslag i det hele taget i hele det danske samfunds mønster, ikke bare bevares, men også styrkes. Derfor hilser vi med megen glæde de mange utraditionelle forslag, som er givet til løsninger. Vi hilser dem velkommen, sådan som Sammenslutningen af Danske Småøer har fremstillet dem i notaterne med forskellige numre, og som de er taget med i ministerens redegørelse i forbindelse med bemærkningerne om landbrugets fremtidige struktur på øerne.

Det er indlysende for os alle, at det strukturspørgsmål må vi tage alvorligt. Den struktur skal ændres og bliver nødt til at blive

[Steffensen]

ændret, hvis vi vil have nye arbejdspladser og eksistensmuligheder for flere mennesker på øerne. Jeg vil opfordre til, at man på det område – selvfølgelig i forbindelse med landbrugets egne organisationer – prøver på at gå konstruktivt ind i disse ting, og jeg vil spørge miljøministeren: er det således, at man også på det felt har organisationerne med – jeg tænker på landbrugsorganisationerne – til at ville gå konstruktivt ind i nogle af de tanker, som ligger i henstillingerne fra Sammenslutningen af Danske Småøer?

Det er helt givet, at love og faglige organisationer kan blive en hindring for, at der kan ske noget positivt på øerne. Vi er meget stærkt indstillet på i kristeligt folkeparti, at det må være en sekundær ting. Det må ikke komme til at betyde, at der blokeres for en positiv udvikling. Derfor vil jeg sige, at vi også synes, der er meget konstruktivt i miljøministerens tanker om, at dagligvareforretningerne kan kombineres med forskellige andre virksomheder. Der er nævnt postvirksomhed, og der er nævnt bankvirksomhed og eventuelt håndkøbsudsalg fra apoteker o.lign. I det hele taget er det vigtigt, at der sker en opblødning af grænserne for de opgaver, som man i offentlig og privat regie i dag varetager, med henblik på den ene ting at skaffe arbejdspladser på øerne.

Afsnittet om turisme er vi helt enige i. Det bør være således, at det er den lettere turisme – for ikke at få øernes egenart udslettet eller ødelagt ved en overdreven turisme.

Hvad undervisning, kultur, skoler angår, såvel som forsamlingshuse, og man kunne såmænd tage kirken med, er det helt afgørende, at der i den kommende tid gives dispensationer. Jeg vil anmode ministeren om at medvirke til, at man giver dispensationer med rund hånd alle de steder, hvor man beder om det, for det er noget af livsnerven i det hele, at man har en rimelig mulighed for at leve en tilværelse, som man selv ønsker den, med de muligheder, man selv er med til at skabe gennem disse ting. Tager vi dem væk fra øen, forsvinder disse muligheder. Jeg mener, vi skal bevare den mulighed indtil den dag, da befolkningstilvæksten igen begynder. Det må være vort mål, og det tror jeg vi kan være medvirkende til, hvis vi vil.

Vi er derfor glade for i kristeligt folkeparti, at der i det lovforslag, vi om lidt skal drøfte, er en særlig paragraf, hvorefter mini-

steren kan yde støtte til de forskellige forsøgsordninger og -projekter, der har betydning for at sikre mulighederne for at fastholde også den kulturelle tradition på øerne.

I det hele taget finder jeg det løfterigt, at miljøministeren har etableret en meget nær kontakt mellem såvel de kommunale som de amtskommunale myndigheder, Sammenslutningen af Danske Småøers repræsentanter og staten. Jeg vil slutte med at sige, at kun ved, at man får et konstruktivt samarbejde mellem disse organer, er det muligt at vende den negative affolkningstendens til en positiv udvikling, hvor der bliver mulighed for, at unge, aktive kan se en mulighed for en harmonisk udvikling for dem selv og også for deres familier på småøerne:

Erenbjerg (S):

Jeg vil også gerne takke ministeren for den lejlighed, han her har givet folketingsret til at diskutere småøernes problemer. Det er med glæde, jeg på baggrund af ministerens redegørelse kan konstatere, at der her i folketingsret er en bred forståelse for småøernes problemer. Det er en forståelse, der efter de faldne udtalelser også rummer en vilje til en ekstraordinær indsats for at bevare den kulturarv, som et liv på vore småøer viderefører.

Vore småøers og deres befolkningers problemer er store, og de er mangecartede, men trods alt overskuelige i økonomisk henseende. En række af småøernes problemer kan nemlig løses gennem dispensationer fra gældende regler og lovgivning. Jeg tænker her på fritidsundervisning, krav til indretning af plejehjem, gældende lovgivning på landbrugsområdet og arbejdsmarkedsområdet. I det hele taget er det vel nok et spørgsmål om dispensationer både fra politisk og fra organisatorisk hold.

Vi har en forpligtelse til at værne om den kulturarv, vi har fået overdraget, og vi kan gennem en bevidst øpolitik skabe muligheder for eksperimenter med nye samfundsformer, nye samfundsformer, som kan anvendes til løsning af problemer i andre truede samfund. Jeg tænker her naturligvis på nogle af vore landsbysamfund.

Vi står i dag ved den første milepæl med hensyn til løsning af småøernes problemer. Ét skridt er taget, og mange ligger forude. Det skridt, der er taget her, skyldes ikke

[Erenbjerg]

mindst organisationen Sammenslutningen af Danske Småøer. Denne organisation med dens utrættelige formand, Bjørn Karbo, i spidsen har gennem et stort, seriøst og uegennyttigt arbejde hjulpet os så langt. Igen og igen har man fra denne organisation påpeget, at der var nogle problemer, men man har ikke bare nøjedes med at pege på nogle problemer, man har også anvist nogle løsningsmodeller. En særdeles aktiv og seriøs indsats.

Jeg skal bare slutte med at sige, at fremtiden tegner sig lidt lysere for småøernes beboere.

Aase Olesen (RV):

Om et sted, som ligger lidt afsides, siger man med et gammelt dansk ord, at det ligger uden for lands lov og ret. En øpolitik må handle om at give disse lidt afsides steder et mindstemål af lands lov og ret, et mindstemål af rettigheder. Det mener vi at en samlet øpolitik skal føre til. Men jeg tror samtidig, det er væsentligt at sige, at øboerne ved godt og accepterer, at man ikke kan få alle rettigheder og ikke kan få samme vilkår f.eks. på det kulturelle område, som hvis man boede midt i en moderne storby.

Normalt bruger man udtrykket »uden for lands lov og ret« som en beklagelse af, at man er så afsides beliggende, og at man ikke har alle goder, men jeg tror, det er vigtigt at se det udtryk også med modsat fortegn. Jeg tror, det er vigtigt – flere har allerede været inde på det her, ikke mindst de sidste talere – at give disse afsidesliggende områder, her først og fremmest de små øer, en mulighed for at slippe for i hvert fald nogle af de love, som vi herindefra er nødt til at trække ned over hovedet på folk i det moderne, komplicerede samfund – love, som i de små, sårbare samfund virker komplet urimelige. Jeg kan tage et eksempel fra ministerens eget ministerium: miljølovgivningen. Vi kan tage arbejdsmiljøregler. Vi kan tage opdeling i amtsveje, kommunalveje og sågar statsveje på en lille ø. Det virker komplet håbløst og helt urimeligt, når der er tale om små øer. Derfor synes jeg, det er meget vigtigt, at redegørelsen her peger på det nødvendige i et samspil mellem myndigheder – kommunale, statslige og amtslige myndigheder – og den private sektor, både på langs og på tværs.

Jeg tror, det bliver meget vigtigt at give en mulighed for at vise, at bureaukraterne i alle led forstår, at det kan lade sig gøre at tage det helhedshensyn, som redegørelsen taler om. Jeg tror, at en øpolitik skal give det afsnit, der står i redegørelsen om helhedshensyn, et reelt indhold. Vi skal gøre det på en måde, som får alle disse mange sektorer og myndigheder til at indse, at det kan ske, uden at verden derfor ramler sammen.

Både hr. Steffensen og hr. Erenbjerg var inde på muligheden af at give dispensationer. Vi ved godt, at vi alle sammen herinde, når vi laver lovgivning, meget ofte ønsker indsat en dispensationsparagraf, og så siger vi samtidig: ja men det er farligt, det giver så meget administration. Jeg tror, at en samlet øpolitik så at sige skal være det søm på væggen i miljøministeriet, hvorpå man kan hænge dispensationerne op – det helhedshensyn, der siger, at det drejer sig om at bevare livet på øerne.

Jeg tror, vi skal gøre os en meget stor anstrengelse for at bevare de små enheder på de små øer. Vi gør os i øvrigt en masse anstrengelser for at bevare små enheder. Vi taler om små skoler i den store. Vi taler om landsbymiljøer indbygget i ny boligbebyggelse. Men på øerne har vi alt det, som vi ellers skal ofre kræfter, opfindsomhed og penge på.

Som medlem af folketingets økontaktudvalg har jeg også været på øtur i sommer og kommer i øvrigt ofte på øer, og det er min opfattelse, at der rundt omkring på øerne hersker den opfattelse, at man nu har fået en god og velvillig øminister. Jeg ser egentlig en vis linje i, at første gang man gav sig til at diskutere øproblemer samlet, var under en radikal kulturminister, og nu får vi altså her et oplæg til en samlet øpolitik. Jeg tror, det er vigtigt, at folketingets flertal nu forsøger at give ministeren noget at have sine gode intentioner i. For rent økonomisk er der jo tale om pebernødder. Sammenlignet med det store statsbudget er det, vi kan komme til at diskutere her i forbindelse med de konkrete løsninger, jo et ganske lille beløb.

Jeg tror, at en melding her i dag om, at vi ønsker formuleret en samlet øpolitik, vil være det vigtigste grundlag for, at livet på øerne kan bevare sin kvalitet – og måske endda få denne kvalitet til at smitte lidt af på det øvrige danske samfund.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Jeg vil takke for den helt overvældende positive modtagelse, ordførerne har givet min redegørelse her i dag.

Det er en rigtig konstatering, at denne redegørelse ikke indeholder regeringens tanker om, hvad der skal gøres. Det, vi har ønsket, er at få klarlagt, hvilke problemer der foreligger angående de små øer. For at få det så livsnært som muligt har vi bedt de små øer om at fremkomme med de problemer, de synes de har. Derefter har vi prøvet at samle alt, hvad der kunne være af problemer, og så har vi ønsket at lægge det frem for folketinget her og spørge: hvad skal vi gøre ved det? Derfor er det en rigtig konstatering, Hove Sørensen var inde på: ønsket fra min side er at få jeres synspunkter frem, sammenholde dem med de løsningsforslag, som vi også har fået fra øerne, og så prøve derudfra at formulere en samlet øpolitik.

Jeg vil gerne gå ind på indlæggene fra de enkelte ordførere, men forinden vil jeg godt komme med nogle generelle betragtninger. Det er rigtigt, som det er sagt fra nogle af ordførernes side, at mange af problemerne for de små øer også findes andre steder i samfundet. Her trækkes i høj grad tråde ud til landsbysamfundene. Befolkningstallet er dalende i mange af de små samfund, og samtidig forsvinder købmænd, skoler osv. Landbruget bliver mekaniseret, de lokale mejerier bliver nedlagt, industrialiseringen udkonkurrerer den lille håndværker. Det billede er øernes, men det er også landsbysamfundenes.

På småøerne forstærkes disse problemer af, at der ikke er de samme valgmuligheder, som man har på fastlandet. Øboerne er helt afhængige af færgerne, hvorimod beboerne på fastlandet næsten altid kan finde alternative transportmuligheder. Derfor er jeg meget glad for den klare præcisering, ordførerne her har givet af, at det er rigtigt, når vi opfatter færgetrafikken som øernes livsnerve. Set i rent økonomisk perspektiv er det muligvis urentabelt at opretholde de små øsamfund, men den økonomiske synsvinkel kan ikke være afgørende, når vi nu her skal drøfte videre frem de muligheder, som vi skal tage fat på for de små øer.

Hvis vi alligevel bliver ved økonomien et øjeblik, så kunne man da godt tænke sig at stille spørgsmålet: hvis man nu på grundlag

af en kortsigtet økonomisk fordel lod vore små øsamfund gå til grunde, hvad ville det så ikke koste i det lange løb? Uden de tætte kontakter mellem menneskene, det overblik og den forbindelse til de kulturelle rødder, som de små samfund bærer, kunne der opstå nogle vældig store sociale problemer. Vi ser jo, hvad der sker i dele af byer i disse år, hvor netop sådanne værdier går tabt. I et civiliseret land er sociale problemer en kostbar affære. Også rent økonomisk set vinder man altså i det lange løb intet ved at lade de små samfund i stikken.

Øboerne stiller trods de mange vanskeligheder ikke ublu krav, bl.a. fordi de godt ved, at det koster noget at være øbo. Øboerne ønsker først og fremmest en mere fleksibel og smidig administration af de regler, der er udarbejdet ud fra andre forudsætninger, primært et større befolkningsgrundlag. Jeg er meget glad for, at ordførerne så klart i dag også har præciseret, at netop på disse felter må vi have fat så hurtigt og så effektivt, som det kan lade sig gøre. Eksistensgrundlaget på de små øsamfund er erhvervsmuligheder, erhvervs muligheder, der skaber arbejdspladser, som igen giver muligheder for bedre serviceforsyning. Selv en enkelt arbejdsplads, som en af ordførerne sagde, mere på en ø har kolossalt stor betydning for dette lille samfund. Det er rigtigt.

Hvis man vil have f.eks. en familie med børn til at blive på øerne og bosætte sig dér, så må der være en skole i hvert fald for de yngste årgange, men i dag er skolen nedlagt på 8 af de små øer. Forleden stod vi på en skole og konstaterede, at der var 18 elever fordelt over 7 årgange. Ja vel, det var dog rimeligt at opretholde sådan en skole. Men man kommer jo til at se mørkt på det, når man så samtidig får at vide, at i de årgange, der i dag ligger fra 0 til 7 år, er der kun 2 børn. Det er sådanne problemer, der giver bekymring på småøerne. Det er sådanne problemer, vi må have fat på, også sådan, at vi kan fortælle den befolkning, der er: vi må hjælpe hinanden, så I ikke skal være bange for, at I ikke skal kunne få jeres børn undervist på den ø, I bor på.

Befolkningsudviklingen i Danmark med stadig flere ældre har de små øer jo kendt til i lang tid. Af beboerne på de små øer er 25 pct. over 65 år, mens procenten som helhed for hele landet kun er 15. Det siger noget om

[Miljøministeren]

de alvorlige problemer, de har. Det er klart, at her har vi social- og sundhedssektoren inde i billedet. Det er her, problemerne først og fremmest kommer. De ældre øboer, der ønsker at leve den sidste del af deres liv på øerne nær familie og venner, har på mange øer ikke muligheder for at blive hjulpet i hjemmet eller bo i en beskyttet bolig, og så bliver resultatet jo ofte, at de må transporteres over på fastlandet og leve deres sidste tid dér. Enhver kan forstå, hvad det kan betyde, specielt for en øbo. Vi er nødt til også her at finde de rigtige løsninger.

Det er en opmuntring at mærke den forståelse, der er her i folketinget for en særlig indsats, for, at det er nødvendigt med denne særlige indsats for, at vi kan bevare de små øer som levende lokalsamfund. Det kræver jo økonomisk velvilje, men det kræver også, at alle offentlige myndigheder viser stor administrativ smidighed. Det kræver yderligere, at man er opmærksom på, at der i lovgivningen må skabes ventiler, således at man kan tage særlige hensyn til de små øsamfund.

Når man fra fru Anne Grete Holmsgårds side spørger direkte: er regeringen så indstillet på at søge disse dispensationer? vil jeg svare: det er ganske klart, også på baggrund af den holdning, folketinget har, vores opgave nu – og det er en glædelig opgave – at søge de områder, hvor dispensation er nødvendig, og hvor mulighederne kan være. Og skulle det knibe med mulighederne, så glæder det mig, at jeg har folketingets opbakning til at søge mulighederne skabt.

Jeg finder det også meget vigtigt, at der åbnes muligheder for, at staten kan yde økonomisk støtte til nogle af de initiativer og projekter, der specielt sigter på at bedre levevilkårene på de små øer. Det er jo baggrunden for, at lovforslaget om trafikstøtten netop indeholder en sådan mulighed.

Hr. Erik Holst var inde på problemerne omkring den manglende holdning fra regeringens side. Det er min opfattelse, at hr. Erik Holst helt klart forstod, at her var en meget positiv holdning, som jo først og fremmest manifesterer sig i en åbenhed over for folketinget for netop at få de intentioner frem, som vi har brug for.

Der blev også spurgt, om man kunne løfte sløret for, hvad man eventuelt kunne tage fat på. Må jeg sige først, at det vil vi da selvfølgelig i den kommende tid tage fat på i form

af, at vi vil bearbejde det materiale, der nu er kommet frem, sammen med de forslag og de ideer, der ligger i redegørelsen. Hr. Erik Holst går videre og spørger: er man indstillet på også at tage kontakt med landbrugsministeren, ikke mindst i det alvorlige spørgsmål om at udvikle landbruget, således at andre driftsformer, nye produkter o.lign. kan komme ind? Hertil vil jeg sige, at det vil jeg betragte som en kær opgave. Landbruget er jo et helt centralt erhverv på de fleste af øerne. Antallet af landbrugsejendomme og antallet af beskæftigede inden for landbruget er imidlertid meget stærkt faldende, og vi kan jo komme på øer, hvor man kan opleve, at få landbrug driver de øvrige landbrug. Hvad vil der ske, når befolkningen, der bor på disse landbrugsejendomme, dør ud? Ja, vi kan næsten ikke forestille os, hvad man så vil bruge disse ejendomme til. Her er det netop, at initiativerne skal sættes ind. F.eks. ved eventuel omlægning af landbruget, så vi kan få familierne tilbage i bygninger med specialproduktion. Kan det ikke lade sig gøre, ja men så var det jo en idé at gå vejen over småindustri. Er den mulighed der heller ikke, ja men så kunne man måske gå andre veje. Hvad med en lille institution, som vi så på én af øerne, og som fungerede ganske glimrende? Omgivelserne er jo pragtfulde. Vi må være meget fleksible, når det drejer sig om at få fat på disse initiativer.

Hvis de små øsamfund skal overleve, er det meget vigtigt, at den udvikling, vi har inden for landbruget, vendes. Man skal måske overveje andelsbrug, forpagtningsordninger, men først og fremmest andre dyrkningsformer.

Men det er jo ikke bare landbruget, men også industrien og håndværkerne, der er problemer for. Her er behov for nytænkning. Vor erhvervs politik er naturligt nok udformet ud fra andre forudsætninger end dem, der er på de små øer. Der er behov for at udvikle løsninger, der netop passer til øernes specielle behov. Man kunne forestille sig for eksempel specialiserede virksomheder, som måske baserer deres virksomhed på afgrøder fra landbruget. Jeg var meget glad for, at fru Anne Grete Holmsgård beskæftigede sig med disse små håndværkerhuse. Jeg tror, her ligger en god vej at gå.

Er der nu også sikkerhed for, at det er sådan, at den støtte, der gives, ikke pludselig

[Miljøministeren]

havner hos en privatmand, der måske opkøber hele øen? Sådant som det ligger i øjeblikket, må vi klart sige, at der er jo ingen af de øer, vi har med at gøre, som er private. Over for den nervøsitet, som hr. Erik Holst giver udtryk for, må vi nok sige, at den bør ligge i vores bagehoved, men jeg har fortrøstning til, at der alligevel stadig væk er så mange boplassende på øerne, at et direkte opkøb for en enkelt i alt fald vil støde på praktiske vanskeligheder.

De erfaringer, som er kommet fra øerne, er gledet med ind i redegørelsen og har dannet den væsentlige baggrund netop for de forslag, der er fremsat.

Fra konservativ side peger man på turismen. Det var et af de problemer, som vi drøftede ret kraftigt på vores møde med beboerne. Der er en klar fornemmelse af, at disse øer har en helt enestående og helt særpræget natur – det tiltrækker turisterne. Man kan køre rundt på øen og se vand alle steder, øerne er pragtfuldt udformet i mange tilfælde. Var det ikke en idé at smække en hel masse hoteller op eller noget i den retning og så trække folk til, så omsætningen vil stige? Der var hos øbefolkningen, vi mødte, en ganske klar fornemmelse af, at skal de bevare deres attraktive situation, altså deres tiltrækning, så skal naturen beskyttes og bevares, og den turisme, der er blevet inviteret til at komme, må være en turisme i en sådan mængde, at øerne ikke lider under det, men også en sådan turisme, som netop er påpeget her: en dagturisme, en cyklen-rundt-turisme, en marineturisme, en vandrehjemsturisme. Jeg tror, det er på den måde, man kan udvikle øerne, sådan at turismen bliver en hjælp for øerne og ikke det modsatte.

Hr. Povl Brøndsted var inde på, at færgefarten ikke bare er til for at transportere gods over. Færgefarten er jo livsnerven, også når det drejer sig om at løse det problem, som jeg stødte på, da jeg i foråret var nede på en af øerne. Jeg tror, der var seks øboer, der gerne ville have kursus i engelsk og tysk. Ja men det kunne man også få, sagde man fra kommunens side. I er velkomne ovre på fastlandet. Så drog man til fastlandet, men netop som kurset var gået godt i gang, gik den sidste færge hjem. Det kan vi løse, sagde man, I kan få en ekstra færge. Den kostede 300 kr. pr. aften; nu ved jeg, den koster 375 kr. pr. aften. Så er det illusorisk at tale om

videreuddannelse. Der er altså problemer med færgetiderne. Vi skulle måske se på det på en anden måde. Det problem skulle måske tackles på en helt anden måde, nemlig ved dispensationer fra reglerne om holdstørrelser. Hvis man har et lokalt og en lærer på stedet, hvorfor skulle man så tage andre steder hen? Jeg tror, vi skal den vej.

Vi må ikke sætte os på øerne, siger hr. Povl Brøndsted. Det er en meget, meget vigtig sætning at få med i vores videre øpolitik. Nej, vi skal i samarbejde med øernes befolkning og deres organisation og de kommuner, de ligger i, prøve at finde den rigtige løsning.

Kan man tænke sig, spørger Hove Sørensen, en kombination af det, der nu ligger – sådan forstod jeg det – i § 4-bestemmelsen om færgetrafikstøtten, med de andre initiativer, der er tale om? Ja, det overvejer jeg meget, om det er en mulighed.

Nogle har talt om pebernødder, som Aase Olesen var inde på det. En nævnte også, at de 700.000 kr., der er sat af i færgestøtteloven, jo ikke er mange penge. Nej, men vi skal først lige være klar over, hvad vi skal bruge pengene til. Men jeg var glad for, at man antydede, at det ikke er sikkert, de 700.000 kr. er tilstrækkeligt. Jeg tror, her er et instrument, som kan blive helt livsvigtigt for øerne, hvis vi kan forvalte det på rette måde.

Jeg skal gerne påtage mig at undersøge: hvordan er de unges muligheder på øerne sammenlignet med de unges muligheder på fastlandet? Her er det også en økonomisk betragtning, vi skal have ind i billedet.

Fru Grethe Kindberg Jørgensen var inde på dispensationerne og spurgte også, om der var muligheder for at dispensere fra regionplanerne. Det er mit indtryk, at de ønsker, der er fremsat fra øboernes side, og også de tanker, der ligger fremme nu her i redegørelsen, er ting, der kan klares inden for de nu godkendte regionplaner. Skulle der være nuancer, så skal vi gerne se på dem.

De 2 mill. kr. vil jeg gerne vente med til næste omgang, under trafikstøtten.

Med hensyn til spørgsmålet om idrætsudøvelsen må jeg sige, at vi netop stødte på det problem, at de unge gerne vil dyrke idræt, men efterhånden som antallet bliver mindre og mindre, udelukkes de fra at danne hold, for der er ikke nok, og så bliver det vanskeligt. Vi må nok have øje for, hvilke idrætsak-

[Miljøministeren]

tiviteter vi kan fremme, når der er få mennesker. Vi ved godt, at man kan spille badminton, men der kan være andre muligheder, vi også skal se på.

Arentoft var inde på spørgsmålet om et idékatalog. Det har jeg svaret på. Det skal jeg ikke gå nærmere ind på. Det er korrekt opfattet.

U-landsstøtten kunne vi da bruge nogle penge fra til at hjælpe dem med nede på øerne, blev der sagt. Mange i u-landene trænger hårdt, meget hårdt til vores hjælp. Jeg føler, det er urimeligt at sætte øboerne i den situation, at de næsten skulle have en følelse af, at det er enten u-landene eller dem, der skal have pengene. U-landsproblemet for sig – det er vor forpligtelse også – øbørnes sager skal ordnes af os selv og ikke på andres bekostning.

Vil miljøministeren tage fat på, at det ikke bare bliver snak, det her? Ja, det vil han. Det er netop det, der er formålet med denne debat.

Steffensen var inde på spørgsmålet: vil landbrugets organisationer nu være med i den debat her, vil de være med på den måde, at de er parate til også at yde deres hjælp, hvis vi skal lægge driften om? Det er mit store håb, og det tror jeg bestemt også de vil. Hvem skulle dog ellers være interesseret i det, hvis ikke netop landbrugets organisationer, for at kunne opretholde så mange beskæftigede ved landbruget, som det er tilfældet eller har været tilfældet på øerne.

Steffensen berørte også spørgsmålet om dagligvarer. Vi er nødt til netop for at sikre en dagligvareforsyning at tænke i utraditionelle tankebaner: håndkøbsudsalg i en forretning, bankvirksomhed, postfunktion. Ja vel, det er et statsligt anliggende, men vi må prøve at gå på tværs af det med det private og det statslige. Så tror jeg, vi kan hjælpe dem.

Steffensen kom også ind på spørgsmålet om at bevare det kulturelle mønster, de kulturelle værdier, det kulturelle liv på øerne. Det er jo netop disse værdier, vi ikke vil være foruden, heller ikke i det øvrige samfund. Derfor må vi først og fremmest sikre dem her på øerne.

På baggrund af debatten konkluderer hr. Erenbjerg: fremtiden ligger lidt lysere for de små øer. Ja, det tror jeg bestemt også, og det er jeg lykkelig for. Det er rimeligt at rette en

tak til øsammenslutningen og dens formand, hr. Karbo, for en fortrinlig indsats og en enorm hjælp også til miljøministeriet, for at det kunne fremlægge så reelt et grundlag for denne debat som muligt.

En samlet øpolitik, siger fru Aase Olesen, skal være det søm, hvorpå vi kan hænge dispensationerne op. Dette er indledningen til en samlet øpolitik fra regeringens side – og jeg fornemmer, at vi kan udvide det og sige: fra folketingets side.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg skal gøre opmærksom på, at medlemmerne benævnes hr. eller fru.

Hove Sørensen (SF):

Det, der bringer mig herop i anden omgang, er, at så mange af ordførerne har været inde på nødvendigheden af at gøre noget for landbrugsstrukturen på øerne. Det er vi enige om. Hvis vi ser på udviklingen, som den har været, og som vi kan forudse den vil blive med den gennemsnitsalder, som landmændene har på øerne, så vil sammenlægningerne tage yderligere fart i de kommende år. Og der er jo øer imellem, som ikke er større, end at én landmand ville kunne dyrke det hele. Her er netop et område, hvor kræfternes frie spil ikke rigtig kan tilgodese de ønsker, vi ellers har med hensyn til udviklingen.

Miljøministeren har lovet at tage kontakt med landbrugsministeren om de forhold. Han sagde vist endda, at det skulle være en kær pligt. Nu er jeg jo samtidig medlem af landbrugsudvalget og har diskuteret disse ting med landbrugsministeren i flere sammenhænge, og for at miljøministeren ikke skal blive alt for skuffet og opgive det hele, når ministeren skal til at tale med landbrugsministeren, vil jeg forberede ham lidt på, hvad svarene bliver. Når man taler om, at vi skal have andre sammenlægningsgrænser på øerne, sådan at vi kan fastholde de små familiebrug, så vil svaret blive, at familiebrug af den størrelse, som vi typisk har på øerne, ikke er rentable. Og landbrugsministeren har jo ret, det er de ikke – hvis man ikke samtidig siger, at vi må have en helt anden finansiering af landbruget til en rente, som landbruget kan bære, og som produktionen kan bære. Det er den første forudsætning for, at der kan blive det pusterum, så vi kan foreslå

[Hove Sørensen]

landboerne på øerne, at de går ind i en nødvendig driftsoplægning, en driftsoplægning, som gør, at de kommer i gang med at producere nogle afgrøder, som er mindre prisfølsomme end de traditionelle. Her er et område, hvor der i hvert fald er brug for et åbent sind over for de muligheder, der foreligger. Men det åbne sind gør det ikke alene; der må en økonomisk støtte til, for at man kan foretage denne driftsoplægning, som kan være nødvendig, og som kan være en forudsætning for, at de små brug kan eksistere, ikke alene på øerne, men også i de øvrige landområder her i landet.

Hvis miljøministeren får for store vanskeligheder med at fremsætte forslag, som kan tilgodese disse synspunkter, så er det nok at lade falde en bemærkning om det, så gør vi andre det meget gerne.

Povl Brøndsted (V):

Mine bemærkninger nu er dels fremkaldt af ministerens og andres bemærkninger, dels drejer de sig om et par ting, jeg godt vil stille spørgsmål om, som jeg ikke nåede i første omgang.

Det er selvfølgelig meget økonomien, der nævnes, og der tales meget om, at der skal gives støtte. Jeg gad egentlig vide, hvad en øbo koster. Jeg vil gætte på, at de mennesker der bor på de danske øer, er en langt mindre bekostelig affære – for ikke at sige langt billigere – end folk, der bor andre steder i det danske samfund. Derfor tror jeg egentlig, at hvis det blev gjort op, så skylder vi dem noget, for de har jo betalt deres ejendomsskatter, de har betalt deres andre skatter, og så har de været nødt til selv at betale og har altså ikke lukreret på samfundets andre ydelser. Det kunne egentlig være sjovt, hr. minister, hvis det var muligt at få regnet lidt ud, hvad en øbo egentlig koster – altså i forhold til, hvad vi i øvrigt har.

Øboen selv må finansiere en hel del. Nu er der blevet nævnt problemet med de unge, der skal på gymnasium, handelsskole, teknisk skole el.lign. De må i 16 års alderen tage hjemmefra og bo på værelse, enten privat eller på kostskole. Jeg har eksempler på en familie, en halvtjenestemandsfamilie på en småø, der har 3 børn i den alder. Det koster for de 3 børn nøjagtigt i kroner og øre 75.000 kr. mere om året, end det ville have

kostet, hvis de havde kunnet tage hen i det lokale gymnasium. Det er dog trods alt en del af økonomien også.

Når vi snakker om økonomien, synes jeg også, vi skal have forståelse – det var ministeren slet ikke inde på – for, at vi altså godt nok står her og bevilger, men det er tredjedele, og så siger vi til kommunerne, der har øerne: I betaler den anden tredjedel, og amtet betaler den tredje tredjedel. Det er ikke en anbefaling, men et spørgsmål: kunne ministeren ikke prøve at stille f.eks. Christian-søstatusmodellen op, sådan at vi kunne tænke os, at vi hev øerne ud af deres kommunale og amtskommunale sammenhæng og så tænkte os, at vi lagde dem f.eks. i indenrigsministeriets regie – eller for min skyld gerne i miljøministeriets regie; det skulle være dér, hvor de har det bedst og varmest – og så betalte vi simpelt hen, hvad det kostede for disse øer? Det ville være en centralisering i første omgang, men i anden omgang tror jeg det kunne give en tilbagevenden af øernes egen bestemmelsesret. Man kunne give dem et bloktilskud til alt det, der er øens offentlige foretagsomhed, man kunne have et lokalt øråd, der stod for de opgaver. Det kunne vælges samme dag, som vi vælger kommunalbestyrelse. Det er ikke altid, kontaktudvalget virker så helt godt – i hvert fald ikke så aktivt – fra ø til kommune. Og så måtte man betale prisen for at få børnene i skole, hvis det ikke kunne gøres på øerne, for at få øboerne til læge, eller hvad det nu er, hvor man tærer på det, der er kommunale og amtskommunale omkostninger. Jeg vil gerne se modellen. Det er altså ikke en anbefaling, men det er et spørgsmål, om det ikke ville give øerne større selvstændighed.

Et lille spørgsmål: har man tænkt på, at der er et helt nyt problem, der toner frem med hensyn til antenner, når vi får satellitter? Vi kan have fællesantenner til overkommelige priser i de samfund, der er tæt nok bebyggede. Øerne vil være særlig følsomme her.

Et andet spørgsmål er, om vi kan øremærke – eller måske rettere: ømærke – en del af egnsudviklingsstøtten, så den skal gå til øerne? Jeg har temmelig mange eksempler på, at det er meget svært for øerne, fordi man har mistillid til, at det virkelig kan vokse op. Men hvis vi ømærkede en eller anden portio-

[Povl Brøndsted]

on af disse egnsudviklingspenge, så ville de komme vældigt til gavn.

Hr. Arentoft talte – jeg ved ikke, om jeg skulle opfatte det som noget nedvurderende – om folketingets økontaktudvalg som et selvbestaltet udvalg. Jeg ved ikke, om hr. Arentoft mener, at det er noget forkert, hvis det er sådan. Men er det det? Er folketingets økontaktudvalg selvbestaltet? Mig bekendt er det nedsat af folketingets partier – endda samtlige – der hver har sat en person ind. Jeg vil mene, at det har været et særdeles nyttigt organ, og jeg vil formode, at det synes miljøministeren også. Jeg spørger. Det har været et særdeles nyttigt organ, som har været med til at formidle en del af den kontakt, der også har været led i det forberedelsesarbejde frem til i dag, hvor vi har den store øfestdag, fordi vi nu har haft debatten. Jeg mener, at økontaktudvalget fremdeles kan have sin betydning, og jeg synes, det har været meget værdifuldt, at netop dette tværgående udvalg har haft en meget fin kontakt – så lidt højtidelig og officiel, som man kan tænke sig det – ved sin tur til de sydfynske øer i denne sommer.

(Kort bemærkning).

Dræbye (RV):

Jeg synes, det var et overordentlig interessant indlæg, hr. Povl Brøndsted kom med her for et øjeblik siden. Det ville blive endnu mere interessant, hvis de ikke så få ideer, der kom fra hr. Povl Brøndsted, også var partiet venstres politik. Derfor vil jeg gerne stille et enkelt spørgsmål til hr. Povl Brøndsted: er de mange forslag, som blev stillet i det sidste indlæg, venstres politik over for øerne? Så tror jeg virkelig, at vi kan se optimistisk på at få noget til at ske.

(Kort bemærkning).

Povl Brøndsted (V):

For det første drejede mine bemærkninger sig først og fremmest om at få tingene oplyst, men jeg kan da sige, at jeg vil tro, at hvis oplysningerne viser relationerne i de forskellige forslag, ja, så mener jeg, at jeg har venstre bag mig.

Spørgsmålet om at give Christiansøstatus er ikke et forslag; det drejede sig om en undersøgelse for at se, om det måske kunne

være med til at udvikle en større selvstændighed for øerne end den, vi har i dag.

(Kort bemærkning).

Dræbye (RV):

Nu blev det måske ikke helt så interessant, som det kunne være blevet, men jeg synes alligevel, man skulle se hr. Povl Brøndsteds indlæg fra den positive side og sige til miljøministeren: her er altså virkelig en chance for ved hjælp af godt, solidt dokumentationsarbejde at få venstres tilsagn om en lang række konkrete forslag til gavn for øerne. Det tilsagn håber jeg også miljøministeren vil give, for så kan vi virkelig komme et skridt videre.

(Kort bemærkning).

Povl Brøndsted (V):

Jeg forstår knap hr. Dræbye. Han taler, som om venstre specielt er imod de små øer. Jeg ved næsten ikke, hvem der altid har talt om de små samfund og deres trivsel og villet bakke dem op, for at de kunne eksistere. Øerne er endda særligt nære nærsamfund.

(Kort bemærkning).

Dræbye (RV):

Nu er der jo ikke mange, der er i tvivl om, at venstre har talt meget om de nære samfunds overlevelse, men det, der er problemet, er: hvad vil venstre gøre for, at de små samfund skal overleve?

Jeg forstod nu, at alt det gode, hr. Povl Brøndsted sagde lige for et øjeblik siden, ikke var forslag til, hvad venstre ville gøre. Det var altså stadig væk kun tale, men med den enkelte tilføjelse, at det dog er noget, man gerne vil have undersøgt, om det kan lade sig gøre. Det synes jeg var et fremskridt. Jeg synes altså, det er korrekt at konstatere, at venstre nu har bevæget sig fra standpunktet at tale om, hvad man skal gøre for de nære samfund, til også at bede om at få noget undersøgt, som kan gavne de nære samfund.

Erik Holst (S):

Vi kan måske håbe på, at når venstre har fået undersøgt forholdene, så vil der også foreligge nogle initiativer, for det har det jo altid været småt med fra venstres side, når det drejede sig om det nære samfund.

[Erik Holst]

Vi modtager i miljøudvalget med stor glæde en lind strøm af pressemeddelelser fra miljøministeriet, og deri kan man læse mange interessante ting. Allerede i det tidlige forår udsendte miljøministeren en meddelelse om, at øsamfundet skal byde på jobmuligheder, og ministeren ville endog tage rundt på øerne for selv at se på, hvad der var mulighed for. Mit spørgsmål her i dag er så: hvad fik ministeren ud af det? Det er et halvt år siden, og jeg går ud fra, at ministeren har tænkt over noget siden.

Når man siger jobmuligheder, så tænker jeg, det er noget ganske konkret, for de mere vævende og de mere pæne talemåder, vi alle sammen kan tilslutte os her, hører ikke så meget hjemme i en folketingsaal, som de måske hører hjemme på det niveau, man bevæger sig på ude omkring i forsamlingshusene, når man har en generel debat. Her er vi konkrete folk, og vi arbejder med konkrete ting.

Jeg har også et spørgsmål til miljøministeren, der flere gange sagde, at landbrugserhvervet er et meget vigtigt erhverv, og at det vel nok er dér, der er den største mulighed for at holde folk på de små øer. Hvorledes er det med EFs bjergdirektiv? Har miljøministeren tænkt på, eller har regeringen tænkt på, at man skulle bringe det i anvendelse? Hvorledes er det med oprettelse af produktionsfællesskaber? Miljøministeren talte ikke meget om det bortset fra brede vendinger om, at det var ønskeligt, at der skete et eller andet. Skal der oprettes produktionsfællesskaber? Skal vi lave nogle undtagelser fra landbrugsloven? Der er jo tilsyneladende et bredt flertal for sådanne ting, navnlig efter at venstre også har tilsluttet sig disse mere almindelige, positive, konkrete ting.

Og hvorledes er det med energiforsyningen? Det er jo helt oplagt, at skal man have en industri og et håndværk på de små øer, ja, så skal man sikre, at man ikke betaler mere end den samme pris, som fastlandet betaler for energiforsyning. Her er mit spørgsmål meget enkelt: hvorledes er ministerens stilling til alternative energimuligheder for dette område, som vi kunne kalde det fjerde område, der ikke skal forsynes med gas og elektricitet fra fastlandet?

Og hvorledes er det med mulighederne for, at man undersøger de rekreative områder til en fritids- og en friluftaktivitet mere konkret?

Når denne linde strøm af pressemeddelelser for et halvt år siger, at man virkelig vil gøre noget, så kan jeg ikke forestille mig, at miljøministeren ikke har ganske konkrete forslag i ærmerne, som vi kan vente på. Kan vi ikke få dem i dag, så kan vi måske få én ting at vide: hvornår kommer det første konkrete forslag fra miljøministeren eller fra regeringen?

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Det var såmænd bemærkningen fra den tidligere miljøminister, hr. Erik Holst, der kaldte mig på talerstolen. Hr. Erik Holst efterlyste initiativer fra venstres side på området det nære samfund og spurgte: hvornår kommer venstre med initiativer på dette område? Sådant omtrent tror jeg den tidligere miljøminister sagde.

Nu er det selvfølgelig nogen tid siden, hr. Erik Holst sad i miljøministerstolen, og hukkelsen er måske ikke så god, som den burde være, men hvis hr. Erik Holst blader lidt tilbage i folketingets forhandlinger, lidt tilbage i de forslag, der er fremsat på miljølovsområdet, så vil han se, at der er taget en lang, lang stribe af initiativer – ganske vist mødt med stor modstand fra socialdemokratiets side, men efterhånden alligevel accepteret af det brede flertal i folketingssalen.

Jeg tror nok, at hr. Erik Holst husker forespørgselsdebatten om landsplanredegørelsen den 29. januar 1980, hvor socialdemokratiet jo var klar modstander af den holdning, der lå i ønsket om decentralisering.

Jeg tror også, at hr. Erik Holst husker de bestræbelser, vi har gjort os for at bevare de små skoler, hvor det jo endelig lykkedes at få et selvstyre eller få forældrenes medbestemmelse tilgodeset i væsentligt omfang.

Jeg tror også, hr. Erik Holst husker de diskussioner, vi har haft – ganske vist i hans forgængers, men også partifælles, tid – i miljøudvalget om bagatelgrænsen for hygiejnestandard i små butikker i landdistrikterne, hvor vi jo efterhånden fik et langt katalog, som vi bad ministeren ændre. Det lykkedes da heldigvis.

Det lykkedes heldigvis også – og det skal hr. Erik Holst have med – at få lempet noget i by- og landzonenloven, reglerne for møddinger osv. osv., men efter et stærkt pres, specielt

[Svend Erik Hovmand]

og først og fremmest måske fra venstre. Vi ville gerne være gået videre med en decentralisering også af by- og landzoneloven, men det ønskede socialdemokratiet ikke.

Jeg tror, at hvis hr. Erik Holst ser lidt tilbage på den historiske udvikling, så vil han kunne finde masser af eksempler på initiativer fra venstre specielt på dette område.

(Kort bemærkning).

Erik Holst (S):

Nu kom hr. Svend Erik Hovmand meget sent under debatten her, vel sagtens fordi han har været optaget af andre ting.

Jeg ved ikke, om det kan være undgået hr. Svend Erik Hovmands opmærksomhed, at det er øerne, de små øer, vi diskuterer. Så vidt jeg hørte, var der intet som helst konkret forslag om forholdene på de små øer fra hr. Svend Erik Hovmands side.

Jeg bemærkede det i og for sig heller ikke fra ordførerens side her i dag. Almindelige vendinger og en generel holdning, pæne ord, det bemærkede jeg i høj grad, men i samme øjeblik hr. Dræbye spurgte, om det også var venstres politik, det, hr. Povl Brøndsted her i dag fremlagde, så fik ordene en anelse mere vibrerende lyd.

(Kort bemærkning).

Svend Erik Hovmand (V):

Jeg svarede generelt på det generelle udsagn, hr. Erik Holst kom med, at venstre jo intet foretog sig på området det nære samfund. Men jeg vil da godt specificere det lidt, hvis man ønsker det.

Tag eksempelvis de ønsker, vi har fremsat om en lempeligere administration og decentralisering af by- og landzoneloven. Er der noget, øsamfundene har brug for, så er det netop, at der sker en lempelse på dette område.

Tag eksempelvis spørgsmålet om holdstørrelserne i aftenskoleloven. Også på dette område er der i høj grad brug for en lempelse.

Jeg tror, at vi på mange af de områder, jeg har nævnt her, men også i mange af de konkrete forslag, der fremgår af venstres beslutningsforslag om landsbyerne, vil kunne finde en lang række eksempler på konkrete initiativer, der vil være til gavn for øsamfundene. Det ved hr. Erik Holst også.

(Kort bemærkning).

Erik Holst (S):

Ganske konkret: jeg bliver nødt til at gøre hr. Svend Erik Hovmand opmærksom på, at det er de små øer, vi diskuterer her i dag. Derfor er det selvfølgelig af interesse at høre: hvorledes er venstres indstilling til de forslag, der har været om en anden form for landbrugsdrift på disse småøer for at kunne holde befolkningerne på øerne? Hvad er det rent konkrete, venstre er kommet med, når man taler om det nære samfund, om øerne, f.eks. om landbrugsdriften, hvad er det rent konkret, der er kommet her i dag?

(Kort bemærkning).

Povl Brøndsted (V):

Nu skal vi jo ikke foregribe behandlingen af det lovforslag, vi kommer til om lidt, men jeg vil da erindre om, at det trods alt var under en venstremiljøminister, vi fik de første færgetilskud. Det kalder jeg ret kontant. At vi i dag skal behandle et forslag, der fortsætter det samme niveau, viser jo lidt om, at det var et særdeles godt forslag dengang, når det kan bære helt ind i 1984. Det har betydet meget for de små øer, det kan jeg garantere hr. Erik Holst for.

Hr. Erik Holst må ikke have lyttet særlig godt efter, da jeg havde mit første indlæg her i dag. For jeg mener, jeg sagde, at både klimaet og bedriftsstørrelsen var jo til, at man kunne have nogle specialafgrøder. Jeg kom sågar med forslag. Jeg tror, jeg nævnte kinal og frøafgrøder. Jeg mener, at for at dette kan etableres – det gør man nemlig ikke fra i dag til i morgen, kan jeg fortælle hr. Erik Holst – så skal der dels noget forsøgsarbejde til, dels skal der igangsættermidler til. En igangsætterpolitik på øerne, der nok i første omgang skal satse på landbrug og fiskeri, det var mit bud i mit første oplæg.

At det så også er et forsøgsarbejde, det skulle der vel ikke så meget fantasi til for at forstå, hvis hr. Erik Holst overhovedet vil acceptere, at vi i det lange løb er kommet med utallige forslag til nærsamfundenes udvikling og trivsel. Så kan man skelne mellem øer og ikke-øer, det er nærsamfund, og vi ønsker i høj grad, at man kan klare sig selv, hvad også fremgik. Kald det så bare store ord. Det er min holdning til de mennesker,

[Povl Brøndsted]

der er øboere. Derfor er vi imødekomme-
langt hen ad vejen for at få vendt en be-
driftsform, skabe udvidelse, give beskæftigel-
se og videre beskæftigelse i forhold til det,
der bliver resultaterne af primære bedrifter.

Arentoft (FP):

Jeg forstod på en af de foregående be-
mærkninger fra hr. Povl Brøndsted, at det
faldt ham lidt for brystet, at jeg talte om det
selvbestaldede økontaktudvalg, og at hr. Povl
Brøndsted mente, der var noget nedvurde-
rende i det udtryk. Jeg vil sige tværtimod.
Jeg mener blot, at det ikke er officielt, det er
ikke nævnt i folketingets forretningsorden
som et udvalg, tværtimod er det i virkelighe-
den et eksempel på, at alle partier i folketin-
get kan samarbejde, og man har fundet frem
til en repræsentant for hvert parti uanset
størrelse, så det var absolut ikke ment nedgø-
rende.

Miljøministeren sagde, det var urimeligt at
sætte øboerne i den situation, at de skal støt-
tes ved, at støtten tages fra andre, det var på
mit forslag om at bruge nogle af u-landsmid-
lerne. Sådan kan tingene faktisk vendes på
hovedet, hr. minister. Det er nævnt, at den
støtte, der er behov for, er pebernødder set i
relation til statsbudgettet og u-landshjælpen.
For mig at se er det et spørgsmål om priori-
tering og fordeling af midlerne. Vi giver 3
mia kr. til u-landshjælp, og hvem siger, at
alle midler er rigtigt fordelt. Nu har vi set, at
finansudvalget og statsrevisorerne har været
ude at se på projekter, og finansudvalget skal
måske ud igen, osv., og de rapporter, de
kommer hjem med, er sandelig ikke lige op-
muntrende og viser, at en masse af midlerne
faktisk ikke er anvendt på en rigtig måde.
Jeg synes ikke rigtig, jeg kan genkende miljø-
ministeren i dette, at han blot affærdiger det.
Jeg mener, at ministeren er ude efter at få
nogle ideer til at arbejde med, men at affær-
dige dem uden videre synes jeg ikke rigtig
ligner ministeren. Jeg spørger også bare gan-
ske roligt: er det ikke i alt fald noget, der er
værd at se på?

Så synes jeg også, det er værd at under-
strege, at når vi nu siger, der er behov for
noget støtte til øboerne på forskellig vis – og
det har alle jo erkendt – er det ikke, fordi
øboerne er at betragte som sociale tabere.
Øboerne vil gerne selv, men der er altså sten,

der er så tunge, at man ikke kan løfte dem
umiddelbart, men skal have noget hjælp i
form af kran, tovværk eller andet for at få
det til at fungere. Når der er hjælp behov,
må man prøve, om man kan skaffe den, og
så må man se, hvor man kan skaffe den. Der
er dog et gammelt ord, der siger, at man
først og fremmest skal feje for egen dør, og
som jeg sagde i mit første indlæg, sætter jeg
altså danske øboere højere end mange måske
mærkværdige projekter i u-landene.

Miljøministeren (Chr. Christensen):

Må jeg sige principielt, at dér, hvor vi gi-
ver penge, skal vi sikre, at disse penge bliver
anvendt på den rette måde. Jeg fik et stilfær-
digt spørgsmål stillet. Jeg skal svare lige så
stilfærdigt, men meget bestemt, at øboernes
problemer ikke skal løses i relation til u-
landsproblematikken.

Hr. Hove Sørensen var inde på spørgsmå-
let om at gå ind i en driftsomlægning. Det
kan ikke hjælpe bare at være åben selv; det
gør det ikke alene. Nej. Vi skal ind i vurde-
ringen af, om der kan komme nye produkter
frem i landbrugsområderne. Det var også
det, hr. Erik Holst var ved at berøre, men vi
så faktisk på den tur, vi var på, at en gård-
ejer forsøgte at gå ind i nye ting. Det var da
ganske interessant. Vi så kinakål, vi så persil-
le i stor udstrækning, altså nye driftsformer,
og det er da muligt, at det kan blive rentabelt
ad den vej.

Hr. Povl Brøndsted spurgte: hvad koster
en øbo? Det var en meget interessant konstater-
ing, når man i virkeligheden opdager, at
det f.eks. med tre børn koster 75.000 kr. mere
at bo på øerne. Jeg mødte klart derovre den
holdning: ja men I skal ikke være så nervøse
for os, for vi vil selv være med til at løse
problemerne, det gør vi da for øvrigt også,
når det er isvinter, så er der jo ingen, der
står og hjælper os. Nu ved vi jo godt, at det
selvfølgelig også kan føre til hjælp på en el-
ler anden måde, men det er alligevel en god
understregning af, at øboerne er parat til selv
at yde en indsats.

Hr. Povl Brøndsted siger, at ministeren
ikke har været inde på problematikken en
tredjedel, en tredjedel og en tredjedel. Nej,
det er da rigtigt, for det hører til næste punkt
på dagsordenen, og dér skal jeg gerne tage
fat på det. Det fungerer ikke altid for godt

[Miljøministeren]

med kommunerne. Her rører hr. Povl Brøndsted ved et meget ømtåligt problem. En helt afgørende forudsætning for, at der kan skabes utraditionelle løsninger, er, at der er et godt samarbejde mellem øboerne og de lokale myndigheder. Langt de fleste afgørelser for øboerne ligger jo hos de lokale myndigheder i amtsrådene og i kommunalbestyrelserne. Det er meget vigtigt, at øboerne, der ved, hvor problemerne ligger, inddrages i de kommunale beslutningsprocesser.

I en række kommuner er der i henhold til styrelseslovens § 17, stk. 4, oprettet særlige udvalg med det formål at styrke og udbygge samarbejdet mellem kommunalbestyrelsen og kommunens øsamfund. Det er en meget værdifuld ordning, et godt supplement til de uformelle kontakter mellem kommunen og øens beboere. Selvfølgelig kan samarbejdet mellem øboerne og de lokale myndigheder give anledning til gnidninger, det kan vi lige så godt konstatere, og det konstaterer begge parter også ske, at øboerne i visse tilfælde betragter problemerne ud fra en lidt snævrere synsvinkel, end kommunen gør, og omvendt kan kommunalbestyrelserne vel også i visse tilfælde i alt for høj grad betragte øernes problemer som underordnede i forhold til kommunens problemer i det hele taget; det er jo en balanceakt. Men ét er i alt fald givet, og det er, at samarbejde skal der til. Det er også et spørgsmål, om vi skulle overveje en nok så fast form for samarbejde og repræsentation for øerne i forhold til kommunerne.

Hvad fik du egentlig ud af, at du rejste rundt dernede i foråret, udsendte en hel masse pressemeddelelser om, hvad du ville? Der må da have været en mening med det; hvornår ser vi resultaterne deraf, hvornår kommer de første praktiske initiativer? Forhåbentlig om 2-3 minutter, for trafikstøtteforslaget er bl.a. resultatet af en grundig undersøgelse på stedet, der ud over de mange ideer, der nu ligger fremme, og som sammen med de ideer, der er kommet frem i dag, skal danne baggrunden for vores nye øpolitik.

Det kan ikke hjælpe, når man tager fat på sådan noget, at man bare griber en enkelt idé og siger: uha, og så kan det klares; derved kan vi komme til at ødelægge meget fremover. Det er meget væsentligt, at vi har givet os tid til det, og at folketinget her i dag så grundigt og positivt er gået ind i vurderinger-

ne, at vi får nogle ideer frem, der kan bygges på, ikke bare som en døgnflue, men som noget, der virkelig kan holde. Det er også det, jeg føler har været debattens formål for samtlige ordførere, og derfor ser jeg, for nu at bruge hr. Erenbjergs ord igen, lysere på forholdene på de små øer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af lovforslag nr. L 48:

Forslag til lov om støtte til de små øsamfund (trafikstøtte m.v.).
(Fremsat 26/10 83).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Løvig Simonsen (S):

Socialdemokratiet ser med megen sympati på dette lovforslag fra miljøministeren; det gør vi ikke mindst på baggrund af, at det er yderst sjældent, at den nuværende regerings politik ligger i forlængelse af den tidligere socialdemokratiske regerings initiativer.

Socialdemokratiet har stor forståelse og interesse for de små øers problemer og dermed også for de kommuner, som de små øer er en del af, for det kan jo ikke nægtes, at færgedriften og dermed den livsnødvendige kontakt for øboerne i deres samfund er en ekstra udgift for økommunerne, især for de mindste af disse kommuner. Det er derfor glædeligt at konstatere, at den støtte, der er blevet givet på initiativ af tidligere socialdemokratiske regeringer, har medført, at disse udgifter er blevet lempet for de kommuner og også har medført det, der var tilsigtet, nemlig at affolkningen af de små øer ikke er fortsat i samme takt som tidligere.

På miljøudvalgets besøg på Askø, Fejø og Femø fik vi dette indtryk bekræftet. Så skal jeg lige i parentes indskyde, at det var den socialdemokratiske gruppe af miljøudvalget, der i foråret foreslog ministeren, at udvalget foretog en sådan rundrejse. De repræsentanter, vi talte med dels fra de enkelte øer, dels fra Sammenslutningen af Danske Småøer, gav klart udtryk for, at den hidtil førte støttepolitik havde været en stærkt medvirkende